

- **Visie op krimp en leefbaarheid
2016-2020**
Op weg naar een Dynamisch Drenthe

-
- **Visie op krimp en leefbaarheid
2016-2020**
Op weg naar een Dynamisch Drenthe

---

7 juni 2016

Met veel inwoners in Drenthe gaat het goed, maar er bestaan ook verschillen. We zien in Drenthe geleidelijk een tweedeling in de samenleving ontstaan. In ons collegeakkoord 2015-2019 is als rode draad opgenomen: 'iedereen doet mee en iedereen doet er toe'.

Met dit als uitgangspunt hebben wij met maatschappelijke partners de visie op krimp en leefbaarheid 2016-2020 gemaakt. Onderdeel van deze visie is een nota sociaal beleid en een jaarlijks vast te stellen uitvoeringsagenda.

Onze provinciale rol bij leefbaarheids- en sociale vraagstukken is in beweging. Na de decentralisatie van de zorg zijn gemeenten verantwoordelijk geworden voor een groot deel van de zorgtaken voor de inwoners van Drenthe. Wij zien als provincie een rol voor onszelf weggelegd in samenwerking met andere partners en aanvullend op dat wat anderen doen. Gemeenten zijn het eerste aanspreekpunt en van ons mag verwacht worden dat wij meedenken met gemeenten, dat we faciliteren, signaleren en agenderen.

Met deze visie willen wij ons de komende jaren voor onze inwoners inzetten. We richten ons hierbij op beschikbare en toegankelijke zorg, sportactiviteiten gericht op verbeteren van gezondheid, het verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs en de aansluiting op de arbeidsmarkt, het verhogen van de kwaliteit van de leefomgeving en tot slot het bereikbaar houden van bovenlokale voorzieningen.

Onze Visie op krimp en leefbaarheid, nota Sociaal beleid en de Uitvoeringsagenda zijn een uitnodiging aan initiatiefnemers, maatschappelijke partners en medeoverheden om samen de schouders te zetten onder de opgaven. Samen met partners gaan wij op weg naar een Dynamisch Drenthe.

HENK JUMELET
gedeputeerde provincie Drenthe

Samenvatting

In de afgelopen jaren zijn diverse nota's verschenen en besproken over de rol van de provincie in relatie tot de vraagstukken krimp, leefbaarheid en het sociaal domein. Samen met de gemeenten vinden we het van belang om vanuit het 'menselijk perspectief' de vraagstukken van krimp, leefbaarheid en sociaal domein te benaderen.

In onze visie op krimp en leefbaarheid staat de mens centraal. Deze visie vormt het strategisch kader voor de thema's krimp en leefbaarheid. We concluderen op basis van diverse trends en ontwikkelingen dat de leefbaarheid in onze provincie onder druk staat. Tevens zien we een sociale tweedeling ontstaan. Deze tweedeling heeft gevolgen voor onze inwoners bijvoorbeeld op het gebied van inkomen, sociale uitsluiting, niet kunnen meedoen, geen werk hebben, slechte gezondheid hebben of laaggeletterd zijn. Onze missie is: 'Iedereen doet mee en iedereen doet er toe'.

Deze visie is onderdeel van een drieluik waarin wij de kaders en uitvoeringsacties hebben uitgewerkt. Op basis van een analyse en SWOT zien we op basis van trends en ontwikkelingen een sociale tweedeling ontstaan. We hebben vijf prioritaire thema's benoemd, waar de belangrijkste uitdagingen liggen om de gevolgen van krimp binnen de provincie aan te pakken en de leefbaarheid te versterken:

1. Beschikbare en kwalitatief goede zorg
2. Gezondheid en vitaliteit door sport en bewegen
3. Onderwijskwaliteit en toegang arbeidsmarkt
4. Kwaliteit leefgebieden
5. Bereikbare bovenlokale voorzieningen

Afhankelijk van de opgave, het schaalniveau, de rol van anderen en de gewenste provinciale rol kiezen wij voor een passende rol en bijbehorende instrumenten.

Mede op basis van onze rol hebben wij de prioritaire thema's uitgewerkt in een doelstelling en deelopgaven. Onze acties hebben wij uitgewerkt in een concept uitvoeringsagenda. Samen met onze partners gaan wij deze uitvoeringsagenda verder uitwerken. De onderlinge relaties tussen prioritaire thema's en het drieluik is in een figuur samengevat (zie volgende pagina).

Tot slot hebben wij het monitorings- en financiële kader weergegeven.

Figuur   Onderlinge relaties tussen prioritaire thema's en het drieluik

Inhoud

	Voorwoord	3
	Samenvatting	4
	Inhoud	7
1	Waarom deze visie?	9
1.1	Leeswijzer	9
1.2	Leefbaarheid en krimp, een sociale en fysieke aangelegenheid	9
1.3	Aanleiding visie krimp en leefbaarheid	10
1.4	Betrokkenheid van partners	11
2	Maatschappelijke trends in Drenthe: een analyse	12
2.1	Inleiding op analyse krimp en leefbaarheid	12
2.2	SWOT-analyse	12
2.3	Constateringen en conclusies	12
3	Rol van de provincie	15
3.1	Positionering en rolbenadering provincie	15
3.2	Afwegingskader en afbakening	15
3.3	Provinciale inzet vanuit de plus-rol	16
4	Strategisch kader krimp en leefbaarheid 2016-2020	19
4.1	Naar een kader voor krimp en leefbaarheid	19
4.2	Integrale opgave leefbaarheid en krimp	20
4.3	Prioritaire thema's Sociale leefbaarheid	22
4.4	Prioritaire thema's Fysieke leefbaarheid	27
5	Monitoring en financiën	33
5.1	Prioritaire thema's en vertaald in concrete meetbare doelstellingen	33
5.2	Financiële kaders	36
	Bijlagen	39
1	Achtergrond en context provinciale rol krimp, leefbaarheid en sociaal domein	40
2	Netwerk in beeld	42
3	Analyse krimp en leefbaarheid	43
4	Krantenkniptels	54

1 Waarom deze visie?

1.1 Leeswijzer

Deze visie ‘Krimp en Leefbaarheid’ vormt het strategisch kader voor de thema’s krimp en leefbaarheid.

Visie op krimp en leefbaarheid 2016-2020

Hoofdstuk 2 van deze visie schetst samenvattend de leefbaarheid in Drenthe aan de hand van trends en ontwikkelingen. In hoofdstuk 3 wordt de rol van de provincie nader beschreven, inclusief de afweging voor de verschillende rollen. In hoofdstuk 4 worden de missie en inhoudelijke prioritaire thema’s uitgewerkt. Tot slot wordt in hoofdstuk 5 beschreven op welke wijze monitoring plaatsvindt en wordt het financieel kader beschreven.

Relatie met Nota sociaal beleid 2016-2020 en Uitvoeringsagenda krimp en leefbaarheid 2016-2017

Deze visie is onderdeel van een drieluik. We hebben twee, met deze visie samenhangende producten gemaakt, waarin wij krimp en leefbaarheid verder uitwerken.

In een separate Nota sociaal beleid 2016-2020 worden de sociale thema’s verder uitgewerkt. In de Uitvoeringsagenda krimp en leefbaarheid 2016-2017 geven we aan wat we daadwerkelijk gaan doen.

1.2 Leefbaarheid en krimp, een sociale en fysieke aangelegenheid

In dit beleidskader werken wij onze visie op krimp en leefbaarheid uit. In deze visie staat de mens centraal. Realiteit is dat vrijwel alle activiteiten die we vanuit onze kerntaken en bijbehorend beleid uitvoeren een direct of indirect effect hebben op de leefbaarheid van onze inwoners. Verschillende trends en ontwikkelingen (hoofdstuk 2) hebben impact op de leefbaarheid voor de inwoners van Drenthe. Daarom zetten wij met deze visie een ‘plus’ op onze kerntaken.

Maatschappelijke opgaven overstijgen veelal de gemeentegrenzen en manifesteren zich op regionale schaal. Onze rol is dan ook aanvullend op de rol van gemeenten, Rijk en andere partners in de provincie. Samen met partners werken wij aan oplossingen voor deze complexe maatschappelijke opgaven en stimuleren en verbeteren we de leefbaarheid voor alle inwoners van Drenthe. In het collegeakkoord hebben wij er daarom voor gekozen om taken op ons te nemen in het sociale domein ook al is het geen provinciale kerntaak. In het fysieke domein kiezen wij daarnaast voor additionele taken boven op de kerntaken op dat terrein.

Wij staan voor een sociaal, vitaal en ondernemend Drenthe. Leefbaarheid is hierbinnen het centrale thema naast regionale economie en werkgelegenheid. Onze Drentse economie is afhankelijk van gezonde en vitale burgers en vice versa. Wij realiseren ons echter dat een leefbare provincie, waarin iedereen meedoet, meer vraagt dan alleen inzet op banen en fysieke maatregelen.

We zien dat onze provincie een positieve ontwikkeling doormaakt. Bijna 90% van de inwoners is tevreden met zijn of haar woonomgeving. Met veel inwoners van Drenthe gaat het goed, maar er bestaan ook verschillen.

We zien een verdergaande individualisering. Ook brokkelen sociale verbanden af. Inwoners voelen zich minder medeverantwoordelijk voor leefbaarheid van de buurt. Daarnaast zorgt de bevolkingsontwikkeling voor een structureel veranderde sociale omgeving. De afname van het aandeel jongeren en de toenemende vergrijzing, als ook de recente ontwikkelingen rondom vluchtelingen grijpen allen in op onze sociale omgeving.

Onze Drentse kernkwaliteiten als kleinschaligheid, natuur, rust, landschap, ruimte, naoberschap en menselijke maat vormen een goede basis voor de leefbaarheid in onze provincie. Ook is Drenthe onderhevig aan allerlei trends en ontwikkelingen. Verdergaande krimp, ontgroening en vergrijzing, economische en sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen zoals digitalisering en regionalisering zetten de leefbaarheid onder druk. Dit geldt voor zowel de sociale als de fysieke leefbaarheid. Niet overal in dezelfde mate en met dezelfde urgentie, maar wel met langdurige impact.

We zien in Drenthe geleidelijk een tweedeling in de maatschappij ontstaan. Zowel regionaal als tussen individuen. Veel inwoners blijven achter als het gaat om inkomen, onderwijskansen, sport, gezondheid en arbeidsparticipatie.

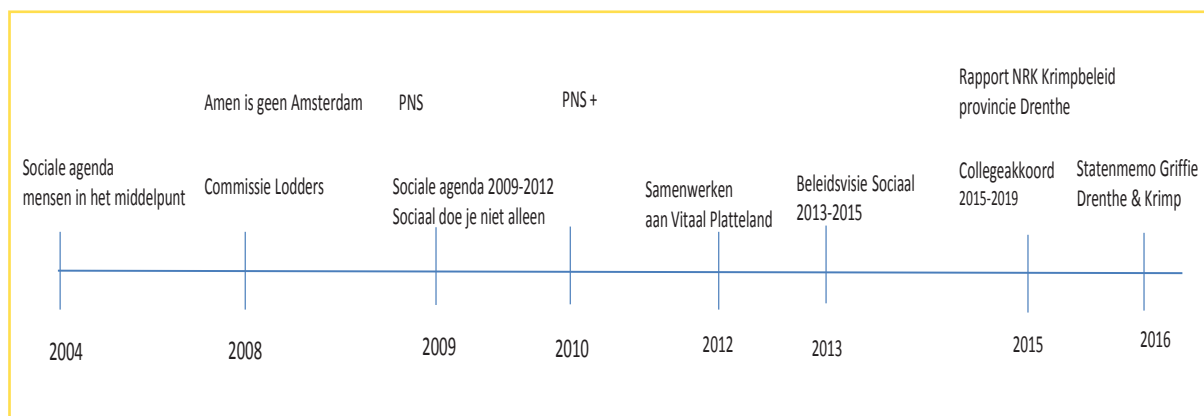
Onze missie luidt als volgt:

'Iedereen doet mee en iedereen doet er toe'

Deze missie komt uit ons collegeakkoord Dynamisch en Ondernemend 2015-2019.

1.3 Aanleiding visie krimp en leefbaarheid

In de afgelopen jaren is veelvuldig gesproken over de rol van de provincie in relatie tot de vraagstukken krimp, leefbaarheid en het sociaal domein. Vooral vanwege de demografische ontwikkelingen en decentralisaties in het sociaal domein, is het van belang om als provincie te heroverwegen welke rol, aanvullend op die van gemeenten, kan worden vervuld. Samen met de gemeenten vinden we het van belang om vanuit het 'menselijk perspectief' de vraagstukken van krimp, leefbaarheid en sociaal domein te benaderen. De afgelopen jaren zijn diverse nota's over deze thema's verschenen. Om hier een beeld van te geven, wordt hieronder aan de hand van een tijdlijn een overzicht van de nota's geschetst.

Het in 2015 gepubliceerde rapport ‘Het krimpbeleid van de provincie Drenthe’ van de Noordelijke Rekenkamer (NRK) heeft geleid tot een Statenontmoeting over dit thema op 16 september 2015. Tijdens deze ontmoeting is door Statenleden met diverse betrokken organisaties gesproken over krimp en het krimpbeleid in Drenthe. Zowel de NRK als de sprekers op de Statenontmoeting riepen op om te komen tot een integrale visie op krimp. Gedeputeerde Staten stelden vervolgens voor om voor de zomer van 2016 met een integrale visie op krimp en leefbaarheid te komen. In het voorliggende document presenteren wij onze integrale visie op krimp en leefbaarheid voor de toekomst. Hierin zijn de verschillende nota’s over de thema’s krimp en leefbaarheid meegenomen. Voor een volledig overzicht verwijzen wij naar bijlage 1. Deze visie heeft als doel om samenhang en integraliteit te creëren in de bestaande aanpakken en programma’s rondom krimp en leefbaarheid.

In 2010 is in PS het Amendement PNS+¹ aangenomen waarin de rol van de provincie op het sociale domein nader is vastgesteld. Met de voorliggende visie kiezen we voor een rol van de provincie in het sociale leefbaarheidsvraagstuk. Uitgangspunt blijft dat het sociale domein geen kerntaak is van de provincie, maar dat een aantal geprioriteerde opgaven door ons worden opgepakt. In de volgende hoofdstukken wordt hier nader op ingegaan.

1.4 Betrokkenheid van partners

Met deze visie en de nota Sociaal beleid zetten we in grote lijnen de bestaande doelstellingen uit ons collegeakkoord en de begroting 2016 voort.

In reguliere overleggen met gemeenten en maatschappelijke partners zijn de verschillende bouwstenen voor onze visie aan bod gekomen. Betrokken instellingen hebben op hoofdlijnen hun reactie kunnen geven op de visie. Bij de visie en de nota zit een concept uitvoeringsagenda voor 2016-2017 met voor ons prioritaire thema’s en deelopgaven. Na vaststelling van deze kaderstellende visie en de nota Sociaal beleid in PS, gaan wij actief met onze partners aan de slag om deze concept uitvoeringsagenda gezamenlijk verder te concretiseren en uit te voeren. De uitvoeringsagenda is een uitnodiging aan partners om samen aan oplossingen voor de opgaven voor krimp en leefbaarheid in Drenthe te werken. Deze uitvoeringsagenda houden we na 2017 ieder jaar tegen het licht. Op basis van nieuwe ontwikkelingen en opgaven passen wij deze agenda waar gewenst en gevraagd aan. Daarmee heeft de uitvoeringsagenda een dynamisch karakter: flexibel en interactief.

Bijlage 2 geeft een beeld van netwerken waar we op dit moment in actief zijn. Uiteraard participeren we continu in wisselende samenstellingen en nieuwe netwerken om onze doelstellingen te realiseren.

---

1 Amendement A2010-2

2 Maatschappelijke trends in Drenthe: een analyse

2.1 Inleiding op analyse krimp en leefbaarheid

We hebben een uitgebreide analyse van maatschappelijke trends en ontwikkelingen in relatie tot krimp en leefbaarheid in Drenthe uitgevoerd.

In onze analyse gaan wij in op demografische ontwikkelingen, met krimp in het bijzonder, en de gevolgen die dit heeft voor onze inwoners. Vervolgens hebben wij de sociale leefomgeving geanalyseerd. Hierin is gekeken naar trends en ontwikkeling op het gebied van zorg en gezondheid, onderwijs, werk en inkomen. Ook hebben wij de aspecten van de fysieke leefomgeving uitgewerkt. Daarin zijn de kwaliteit van woon- en leefgebieden en nabijheid van voorzieningen en tot slot digitalisering in beeld gebracht.

Onze analyse is weergegeven in bijlage 3. In paragraaf 2.2 zijn de uitkomsten samengevat in een SWOT-analyse tabel. We eindigen met conclusies en constatering in paragraaf 2.3.

2.2 SWOT-analyse

Op basis van de maatschappelijke trends en ontwikkelingen in bijlage 2 komen wij tot de SWOT-analyse (volgende pagina) over krimp en leefbaarheid.

2.3 Constateringen en conclusies

We zien op basis van diverse trends en ontwikkelingen een sociale tweedeling in Drenthe. Deze tweedeling heeft gevolgen voor onze inwoners bijvoorbeeld op het gebied van inkomen, sociale uitsluiting, geen werk hebben, slechte gezondheid hebben of laaggeletterd zijn.

We zien als gevolg van vergrijzing en de toenemende levensverwachting de zorgvraag veranderen en toenemen. We zien een tweedeling in gezondheidsontwikkeling, gerelateerd aan sociaaleconomische status. Ook zien we dat het beschikbare en bereikbare aanbod van zorgvoorzieningen onder druk komt te staan.

Verder zien we dat een relatief hoog aandeel van de bevolking overgewicht heeft, er belemmeringen worden ervaren bij dagelijkse bezigheden door ziekte en dat er sprake is van een hoog niveau van voorzieningengebruik. Dit leidt tot een opgave om Drenthe gezonder en vitaler te maken. Sport en beweging kunnen een middel zijn om (sociaaleconomische) vitaliteit en een gezonde leefstijl te bevorderen en sociale uitsluiting te voorkomen.

SWOT-analyse

	Sterkte	Zwakte	Bedreiging	Kans
Sociaal	- Inwoners van Drenthe zijn de gelukkigste van Nederland - In de periode 2002-2013 daalde het aandeel inwoners met een laag opleidingsniveau - Positieve ontwikkeling kwaliteit basisscholen - Drenthe heeft relatief minder vroegtijdig schoolverlaters - Er is een relatief grote arbeidsmarktreserve - Goede voedingsbodem voor burgerkracht met name in Zuidoost- en Noord-Drenthe: veel inwoners voelen zich verantwoordelijk voor leefbaarheid, relatief veel vrijwilligerswerk en informele hulp - Rapportcijfer 7,2 over tevredenheid voorzieningen	- Bevolking is relatief ongezonder - Relatief hoog zorggebruik - Leegstand van maatschappelijk vastgoed - Aandeel laagopgeleiden nog altijd iets hoger dan in Nederland - Hoog aandeel jeugdwerklozen 39.300 inwoners in 2013 onder de armoedegrens, waarvan 11.200 minderjarige kinderen - Relatief veel eenzaamheid en sociale uitsluiting - Relatief lage werkgelegenheid ten opzichte van landelijk - Relatief veel (zeer) zwakke scholen in Drenthe - Veel leerlingen in VO stromen af naar lagere niveaus - Hoog percentage laaggeletterdheid	- Toename zorgvraag als gevolg van vergrijzing en sociaaleconomische problematiek - Krimp, ontgroening leidt tot verminderd financieel draagvlak onder dagelijkse voorzieningen - Ouderen blijven langer thuis wonen, waardoor de zwaardere zorg aan huis stijgt - Grotere tweedeling leefstijlen - Krimp, ontgroening en vergrijzing leidt tot minder behoefte aan basisscholen - Door krimp en ontgroening dreigen opleidingen te verdwijnen en dreigt de diversiteit van het opleidingsaanbod te verschromen - Mogelijk structurele afname beroepsbevolking - Burgers dreigen overvraagd te worden	- Toename zelfredzaamheid en inzet voor elkaar bij zorgvragen - Meer preventief werken met focus op behoud van gezondheid en eigen kracht door aanpassing leefstijl bijvoorbeeld inzet sport en bewegen - ICT als middel voor bereikbaar houden bovenlokale voorzieningen - Door verbetering van basiskwaliteit onderwijs ontplooiingskansen en talentontwikkeling vergroten - Benutten van de relatief grote vervangingsvraag voor alle beroepsklassen - Zelfredzaamheid en eigen kracht inwoners ondersteunen door het borgen van voldoende bereikbare en kwalitatief goede zorg- en andere voorzieningen
Fysiek	- Betaalbaarheid van de woningen - De onderhouddsstaat van woningen in Drenthe is over het algemeen goed en in de afgelopen jaren nog verder verbeterd - In Drenthe staan relatief weinig woningen leeg	- Gemiddelde afname van de WOZ-waarde in de provincie - Gemiddelde afstand tot voorzieningen ligt in Drenthe hoger dan in Nederland	- Frictie huidig woonaanbod in relatie tot veranderende vraag van kleinere/oudere huishoudens (meer levensloopbestendige woningen) - Er ligt een herstructureringsopgave van woningen, met name in de vroeg-naoorlogse woningvoorraad - Als gevolg van demografische ontwikkelingen verandert de behoefte aan voorzieningen, waarbij relatief de afstand tot voorzieningen toeneemt - Afnemende vraag naar OV door krimp en ontgroening, terwijl vergrijzing leidt tot toenemende afhankelijkheid van het OV	- Kwaliteit van leefgebieden op peil houden door o.a. te anticiperen op krimp en leegstand via stimuleren creatief ruimtegebruik en herbestemmen - Door herstructurering kan de kwaliteit van de leefomgeving verbeteren - ICT als middel voor bereikbaar houden bovenlokale voorzieningen - Stimuleren nieuwe vormen van mobiliteit/bewoners initiatieven

We zien dat door een daling van het aantal leerlingen de onderwijsvoorzieningen onder druk komen te staan. Het aantal (zeer) zwakke scholen neemt, over langere periode bezien, af, evenals het aantal voortijdig schoolverlaters. Laaggeletterdheid is een groeiend probleem. Het aandeel laagopgeleiden is hoger dan in Nederland. Tegelijkertijd zien we dat werkgevers steeds hogere eisen stellen en toegangskwalificaties vragen. Een goede kwaliteit van het onderwijs is voor de aansluiting op de arbeidsmarkt van groot belang.

We zien op basis van de WOZ-waarde dat de aantrekkelijkheid van gebieden de afgelopen jaren lijkt te zijn afgenomen (waarbij we wel de gevolgen van financieel-economische en vastgoed-crisis mee moeten wegen). Een hoog aandeel inwoners is heel tevreden over het wonen in Drenthe. De onderhoudsstaat van woningen is over het algemeen goed en er staan relatief weinig woningen leeg. Om ook in de toekomst in te kunnen spelen op de woonbehoefte is aanpassing van de woningvoorraad noodzakelijk. Met name de vroeg-naoorlogse woningvoorraad. De kwaliteit van woon- en leefgebieden is een belangrijke voorwaarde voor de leefbaarheid in Drenthe.

We zien dat de gemiddelde afstand tot voorzieningen hoger is dan in de rest van Nederland. Als gevolg van de demografische ontwikkeling verandert de vraag naar voorzieningen en daarmee ook de bereikbaarheid.

Concluderend zien we op basis van de SWOT-analyse vijf prioritaire thema's, waarbinnen de belangrijkste uitdagingen liggen om de gevolgen van krimp binnen de provincie aan te pakken en de leefbaarheid te versterken:

1. Beschikbare en kwalitatief goede zorg
2. Gezondheid en vitaliteit door sport en bewegen
3. Onderwijskwaliteit en toegang arbeidsmarkt
4. Kwaliteit leefgebieden
5. Bereikbare bovenlokale voorzieningen²

De voorgaande analyse op de Drentse leefbaarheid laat zien dat de thema's – zowel sociaal als fysiek – per regio verschillen in omvang, aard en urgentiegevoel. In bijlage 4 zijn krantenknipsels opgenomen waaruit de actualiteit van deze trends blijkt.

---

2 Deze thema's sluiten aan bij de genoemde thema's in de sessie tussen GS en PS van 24 februari 2016.

3 Rol van de provincie

3.1 Positionering en rolbenadering provincie

Onze provinciale rol is in beweging. Als gevolg van demografische, economische en maatschappelijke ontwikkelingen ontstaat er een nieuwe balans tussen overheid, maatschappelijk middenveld en de private sector. De dynamiek van de netwerksamenleving vraagt om een interactieve en participatieve rol van de provincie, waarbij maatschappelijke opgaven leidend zijn. Meer dan ooit zijn opgaven op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling, onderwijs, werkgelegenheid, huisvesting en zorg met elkaar verbonden. Bestuurlijke en geografische grenzen zijn hieraan ondergeschikt. Uiteindelijk gaat het om de resultaten achter de voordeur van kwetsbare inwoners. Ook al zijn wij niet het eerste aanspreekpunt voor inwoners. Dit vereist wisselende rollencombinaties en allianties met gemeenten, samenwerkingsverbanden, private partijen, kennisinstellingen, financiers en burgers.

Wij zien een rol voor ons die past bij de veranderende opgaven, op het schaalniveau dat bij ons als provincie past, die aanvullend is op de rol van anderen en die door anderen aan ons gevraagd wordt.

3.2 Afwegingskader en afbakening

Wij stimuleren leefbaarheid en pakken de gevolgen van krimp voor inwoners van Drenthe aan op basis van het volgende afwegingskader.

Criteria	Omschrijving
Prioritaire opgaven 1. Beschikbare en kwalitatief goede zorg 2. Sport & bewegen 3. Kwaliteit onderwijs & toegang arbeidsmarkt 4. Kwaliteit leefgebieden 5. Bereikbare voorzieningen	We richten ons op inwoners in een kwetsbare positie. We zetten met de vijf prioritaire opgaven in op initiatieven, activiteiten en acties waardoor inwoners langer en gezonder meedoen in de samenleving. Daarnaast leggen we een verbinding met onze kerntaken om de leefbaarheid te versterken.
Schaalniveau	Veel taken liggen primair op nationaal en lokaal niveau. Wij pakken een rol als een vraagstuk minimaal op bovengemeentelijk of (sub)regionaal schaalniveau speelt.
Additioneel	Gemeenten zijn de eerste overheid. Wij opereren vanuit toegevoegde waarde.
Adaptief	Onverwachte maatschappelijke ontwikkelingen pakken we in samenspraak met andere partijen op.

In het sociale en fysieke domein kiezen wij bewust voor een rol complementair aan die van de gemeenten. Gemeenten zijn de eerste overheid op het terrein van sociale en fysieke leefbaarheid en hebben de bevoegdheden en middelen gekregen om naar eigen inzicht te beantwoorden aan de behoeften van hun inwoners.

Onderstaande tabel geeft onze verschillende adaptieve rollen weer in combinatie met de instrumenten die wij daarvoor inzetten.

Rol provincie	Instrumenten
1. Regisseren, signaleren en agenderen	• Trendbureau, kennisnetwerken, lector
2. Organisatievermogen	• Ondersteuning instellingen (die worden ingezet)
3. Coördineren	• Regio specifieke aanpak, krimp agenda
4. Stimuleren	• Financiële ondersteuning in Euro's
5. Netwerken	• Participeren in netwerken (zie ook bijlage) • Lobby (public affairs)

3.3 Provinciale inzet vanuit de plus-rol

Verwijzend naar de eerder beschreven analyse van trends en ontwikkelingen constateren wij dat er bovenop onze kerntaken nog opgaven liggen op het terrein van krimp en leefbaarheid, die van ons in samenwerking met anderen inspanningen vragen. Uiteraard vullen we onze rol in vanuit en gebaseerd op ons afwegingskader. Kort samengevat bestaat de 'plus' uit:

- Op het terrein van sociale leefbaarheid: het oppakken van een rol, ook al is het sociaal domein geen kerntaak.
- Op het terrein van fysieke leefbaarheid: het oppakken van een rol aanvullend op onze kerntaken in het fysieke domein.
- Algemeen: een plus ten opzichte van de rol van anderen (additionaliteit).
- Algemeen: het benaderen van onze provinciale inzet vanuit een mensgerichte of 'sociale leefbaarheidsbril'. Bijvoorbeeld door aandacht te hebben voor het vergroten van het maatschappelijk rendement van onze investeringen (social-return on investment).

Dit betekent dat onze financiële inzet op leefbaarheid in werkelijkheid veel groter is en in feite een groot deel van onze provinciale begroting beslaan.

Het figuur op de volgende pagina geeft een schematisch beeld van de relaties tussen de vijf prioritaire thema's en de bestaande beleidsthema's vanuit kerntaken.

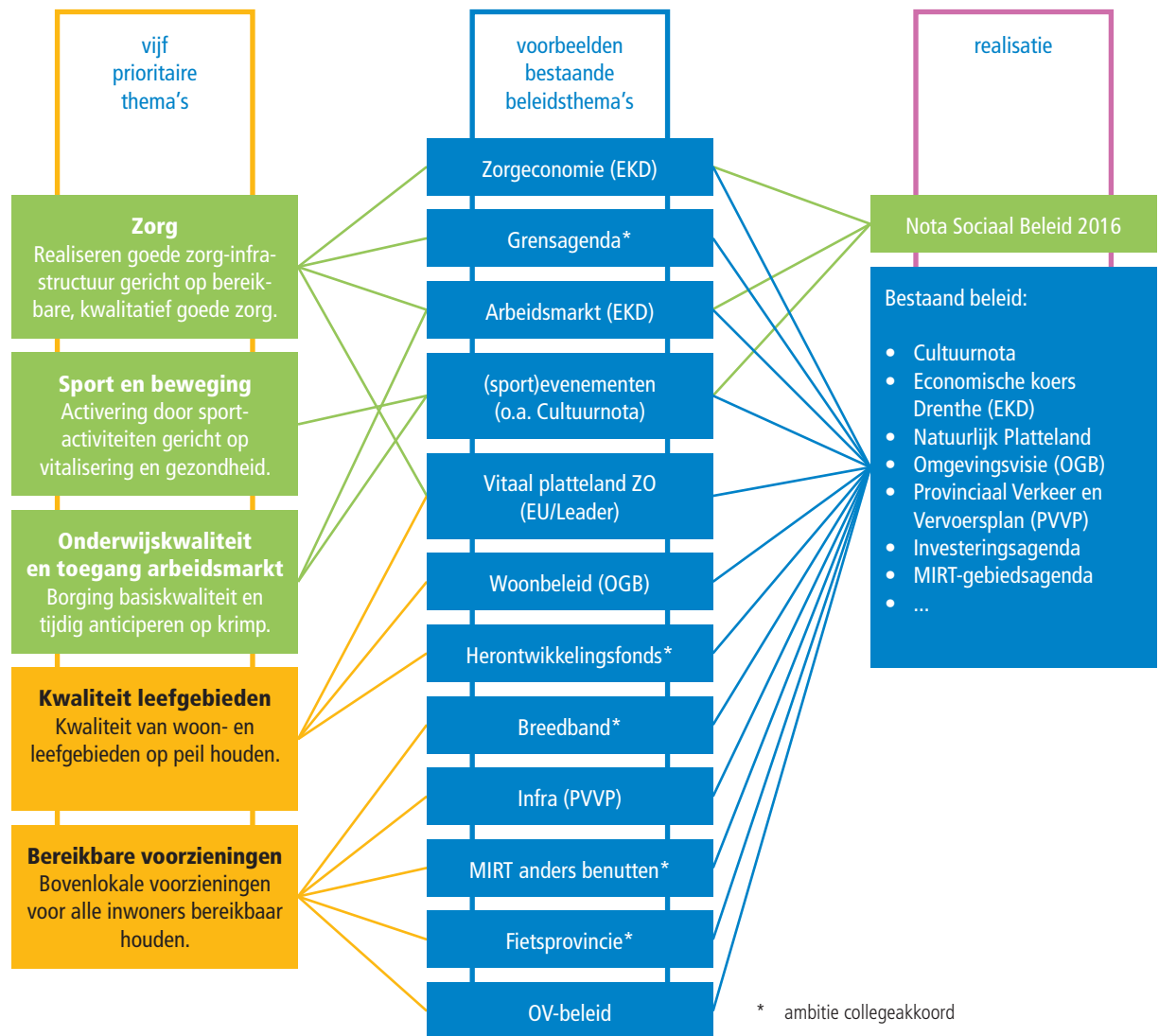
Om de relatie tussen Krimp en Leefbaarheid met de activiteiten die vanuit de kerntaken worden gedaan te verduidelijken, geven wij hieronder twee voorbeelden.

Cultuurnota

De afgelopen jaren hebben wij 'Kreatief met Krimp' uitgevoerd met als doel kunst en cultuur in krimpgebieden te stimuleren. Samen met gemeenten, culturele instellingen, kunstenaars, gezelschappen voor podiumkunst en maatschappelijke instellingen zijn activiteiten ontwikkeld om de aantrekkelijkheid en leefbaarheid van krimpregio's te verhogen. Met dit project is de participatie van bewoners, instellingen en bedrijven in dorpen en streken benut, de gemeenschapszin versterkt en zijn blijvende processen van samenwerking en vernieuwing op gang gebracht.

Figuur Relaties tussen de vijf prioritaire thema's en de bestaande beleidsthema's vanuit kerntaken

In onze Cultuurnota 2017-2020 'De verbeelding van Drenthe' stellen wij voor om 'Kreatief met krimp' voort te zetten en te verbreden naar heel Drenthe onder de noemer 'Podium Platteland'. Hierin wordt onder andere het project 'Creative Communities' uitgevoerd dat gaat over het thema leefbaarheid.

Energieagenda

In onze energieagenda zetten wij in op het energiezuinig maken van de woningvoorraad en ander maatschappelijk vastgoed. Daarvoor zetten wij instrumenten in als de Expeditie naar Energieneutraal Wonen, Green Deals en de Drentse Energieorganisatie (DEO). Door verbetering van de energiestatistiek neemt het energieverbruik en daarmee samenhangende kosten voor inwoners van Drenthe af.

In het volgende hoofdstuk verbinden we onze rol met de prioritaire thema's voor krimp en leefbaarheid.

4 Strategisch kader krimp en leefbaarheid 2016-2020

4.1 Naar een kader voor krimp en leefbaarheid

In dit hoofdstuk presenteren wij de vijf prioritaire thema's gericht op krimp en leefbaarheid. Onderstaande figuur geeft de onderlinge samenhang weer tussen de visie, de prioritaire opgaven vanuit het sociale en fysieke perspectief en de concrete realisatie middels een Uitvoeringsagenda.

4.2 Integrale opgave leefbaarheid en krimp

Voordat we elk thema uitwerken, gaan we eerst in op de integrale samenhang tussen de vijf prioritaire thema's.

Hoofddoel: **Integrale aanpak van krimp en leefbaarheid voor alle vijf prioritaire thema's zowel Drenthe breed als gebiedsgericht**

We streven naar een samenhangende aanpak van krimp en leefbaarheid. Dit vertaalt zich enerzijds in activiteiten en instrumenten die thema overstijgend voor heel Drenthe worden ingezet. Anderzijds vertaalt zich dat in een gebiedsgerichte aanpak waar sprake is van stapeling van thema's en opgaven in een regio.

Beleidsstrategie

- We organiseren instrumenten voor een samenhangende aanpak van leefbaarheid en krimp;
- We stimuleren het organiserend vermogen door het ontwikkelen en inzetten van een trendbureau en kennisnetwerken;
- We stimuleren de geconcentreerde aanpak van krimp en leefbaarheid in Zuidoost Drenthe met financiële middelen;
- We participeren in netwerken en brengen partijen in Zuidoost Drenthe bij elkaar om de integrale opgaven krimp en leefbaarheid op te lossen.

4.2.1 Kennisontwikkeling en bundeling van informatie over trends, ontwikkelingen en monitoring

In de komende periode gaan we de bestaande monitoring- en trendbureau functie verder versterken door beschikbare data op een centrale plaats te verzamelen en voor alle partners te ontsluiten, in samenhang te duiden en trends en ontwikkelingen in beeld te brengen. Hiermee geven wij invulling aan een vraag van Drentse gemeenten en andere partners. We sluiten hierbij aan op ontwikkelingen in andere provincies, en meer specifiek de ontwikkeling van sociale planbureaus in Groningen³ en Friesland⁴ en het trendbureau in Overijssel. De trendbureau functie is noodzakelijk om op een overstijgende en structurele manier partners en onszelf in staat te stellen om op basis van cijfers en analyses tot de juiste beleidsinterventies te komen. We vinden het daarbij van belang goed aan te sluiten op de wensen en verwachtingen van gemeenten en andere relevante stakeholders.

Trendbureau Drenthe

Het trendbureau Drenthe volgt trends en ontwikkelingen over krimp en leefbaarheid. Met als hoofddoel het ondersteunen van het lokale beleid en van de uitvoering bij de Drentse gemeenten, maatschappelijke instellingen en de provincie. De opdracht aan het trendbureau zal zijn:

- Data verzamelen, bewerken en ontsluiten voor beleidsmakers van overheden en maatschappelijke instellingen;
- Data interpreteren en analyseren tot informatie en kennis;
- Passend bij de verschillende fasen van de beleidscyclus een bijdrage leveren aan agendasetting, dataverzameling ten behoeve van beleidsontwikkeling, monitoring, en eventueel evaluatie.

3   Sociaal Planbureau Groningen / www.sociaalplanbureau Groningen.nl

4   Fries Sociaal Planbureau / www.friessociaalplanbureau.nl

Kennis Netwerk Krimp Noord Nederland en leerstoel Bevolkingsdaling

We werken als noordelijke provincies sinds een aantal jaren samen met kennisinstellingen om de gevolgen van bevolkingsdaling voor de leefbaarheid in kaart te brengen en kennis te delen rond succesvolle aanpakken. We hebben hiertoe het Kennis Netwerk Krimp Noord Nederland van de Hanzehogeschool en een leerstoel, bijzonder hoogleraar Bevolkingsdaling en Leefbaarheid voor Noord-Nederland, aan de Rijksuniversiteit Groningen mede gefinancierd.

Met de gezamenlijke inzet van de bijzondere leerstoel en het Kennis Netwerk Krimp Noord Nederland wordt de slagkracht versterkt in maatschappelijke en wetenschappelijke debatten en activiteiten op nationaal en internationaal niveau. Sinds 2016 is daarnaast het lectoraat ‘Krimp en leefomgeving’ ingesteld bij de Hanzehogeschool. Het lectoraat doet toegepast onderzoek naar de gevolgen van demografische transitie op onze leefomgeving.

Kennisplatform Burgerkracht

Het Kennisplatform Burgerkracht is een interactief platform van inwoners, maatschappelijke organisaties en overheden waarin ideeën, inspirerende voorbeelden en kennis samenkomen. De inwoners mogen trots zijn op hun platform. Hier presenteren bewoners zich, leren zij van andere initiatieven en kunnen zo inspiratie opdoen. Bovendien beschikt het platform over veel kennis, praktische tips en een agenda met alles wat er te doen is in Drenthe. Vanuit de geconcentreerde aanpak Zuidoost en LEADER Zuidoost Drenthe worden eigen informatiepagina's ingebracht. Het platform daagt bewoners en overheden uit, onder andere via Twitter en Facebook, om aan de slag te gaan met burgerkracht⁵.

4.2.2 Gebiedsgerichte benadering

In Zuidoost-Drenthe zien we een stapeling van de prioritaire thema's. De opgaven overstijgen de gemeentegrenzen en manifesteren zich op regionale schaal. Dit vraagt een gemeentegrens overstijgende aanpak met samenwerking tussen provincie, gemeenten, marktpartijen, maatschappelijke organisaties en inwoners.

Speciale aandacht voor Zuidoost-Drenthe

Vragen omtrent leefbaarheid, vitaliteit en bevolkingsdaling doen zich overal in Drenthe voor maar in de regio Zuidoost-Drenthe zijn de problemen het meest urgent. Sociaaleconomische vitalisering van deze regio is dan ook cruciaal voor de toekomst van dit gebied. Al in 2011 heeft PS de motie ‘vitaal platteland’ aangenomen en daarop is in 2012 de nota: ‘Samenwerken aan vitaal platteland, een geconcentreerde aanpak voor Zuidoost Drenthe 2014-2020’ verschenen. Dit ambitiedocument

‘ ... ’

...

‘We hebben de provincie Drenthe gevraagd een bijdrage te leveren aan het monitoren van ontwikkelingen op het gebied van zorg en sociaal beleid. Het ontwikkelen van een trendbureau helpt gemeenten het beleid te ontwikkelen en uit te voeren.’

*Frits Alberts,
wethouder
Zorg en Welzijn
gemeente
Borger Odoorn*

5 Uit het Jaarplan Drenthe van CMO STAMM 2016.

is opgesteld door gemeenten, provincie en stakeholders. Hierin is ook aandacht voor krimpvraagstukken, die in 2014 nader zijn uitgewerkt in de ‘Samenwerkingsagenda tussen Rijk en de anticipeerregio krimp Oost-Drenthe 2015-2019’. Binnen deze Visie op Krimp en Leefbaarheid is deze regio daarom een specifiek aandachtsgebied waarbij onze inzet op de prioritaire thema’s wordt gebundeld.

Ten aanzien van de vijf prioritaire thema’s beseffen wij dat Zuidoost-Drenthe het verst is wat betreft aanpak en oplossingsrichtingen. Onze ervaring met de aanpak in Zuidoost-Drenthe leert ons dat er veel tijd nodig is om partijen, besef, urgentie, samenhang, etc. bij elkaar te brengen. Van belang is om te blijven inzien dat de gezamenlijke aanpak plaatsvindt in een organisch proces van vallen en opstaan dat niet geheel vooraf uitgetekend kan worden. Commitment en gezamenlijke krachtenbundeling zal de komende jaren om die reden van belang blijven.

Hieronder wordt de doelstelling vertaald in deelopgaven. De acties staan in de Uitvoeringsagenda krimp en leefbaarheid.

	Integrale opgave leefbaarheid en krimp
Hoofddoelstelling:	Integrale aanpak van krimp en leefbaarheid voor alle vijf prioritaire thema’s zowel Drenthe breed als gebiedsgericht.
Deelopgave 1:	Kennisontwikkeling en bundeling van trends, ontwikkeling en monitoring.
Deelopgave 2:	Integrale krimp en leefbaarheidsaanpak in Zuidoost Drenthe.

4.3 Prioritaire thema’s Sociale leefbaarheid

In deze paragraaf wordt op basis van de analyse en de conclusies in het vorige hoofdstuk ingegaan op de concrete hoofddoelstellingen per prioritaair thema. Deze zijn vervolgens uitgewerkt in deelopgaven.

4.3.1 Beschikbare en kwalitatief goede zorg

Zorg	Sport en beweging	Onderwijs-kwaliteit en toegang arbeidsmarkt	Kwaliteit leefgebieden	Bereikbare voorzieningen
Realiseren goede zorg-infrastructuur gericht op bereikbare, kwalitatief	Activering door sportactiviteiten gericht op vitalisering en	Borging basis-kwaliteit en tijdig	Kwaliteit van woon- en leefgebieden op peil	Bovenlokale voorzieningen voor alle inwoners bereikbaar

Op basis van onze analyse (hoofdstuk 2 en bijlage 3) zien wij dat de kwaliteit van zorg onder druk staat en er een opgave ligt om de zorg-infrastructuur zowel aan de vraagzijde als aan de aanbodzijde beter te organiseren.

‘

...

Na de decentralisatie zijn gemeenten verantwoordelijk voor veel zorgtaken. De Provincie Drenthe vervult hierbij als verbindende partij een goede rol. Een goed voorbeeld is de organisatie van de jaarlijkse conferentie over het Drentse zorglandschap, waarbij zorgaanbieders, zorgverzekeraars, gemeenten en zorgvragers elkaar ontmoeten, uitwisselen en samen plannen maken.’

Karel Loohuis,
burgemeester
Hoogeveen en
VDG-bestuurslid
met portefeuille
Gezondheid en
Welzijn.

**Hoofddoel: Realiseren van een goede zorg-
infrastructuur gericht op beschikbare
en kwalitatief goede zorg in Drenthe**

We streven naar kwalitatief goede en bereikbare zorg voor iedereen in Drenthe.

Beleidsstrategie

- Wij stimuleren het organiserend vermogen door het inzetten van CMO STAMM, Zorgbelang en BOKD. Deze inzet wordt afgestemd met de Drentse Gemeenten;
- Ook ondersteunen wij pilots en nieuwe initiatieven met als doel deze, bij succes, als goede voorbeelden op te schalen naar bovenlokale oplossingen voor het realiseren van goede, bereikbare en betaalbare zorg voor iedereen in Drenthe;
- We participeren in netwerken en brengen partijen bij elkaar om kennis en informatie over goede voorbeelden en veelbelovende innovaties te delen en uit te dragen.

Hieronder worden schematisch het prioritaire thema en de hoofddoelstelling vertaald in deelopgaven. Deze worden inhoudelijk verder uitgewerkt in de Nota Sociaal beleid en de acties staan in de Uitvoeringsagenda krimp en leefbaarheid.⁶

Prioritair thema:	Beschikbare en kwalitatief goede zorg
Hoofddoelstelling:	Realiseren van een goede zorginfrastructuur gericht op beschikbare en kwalitatief goede zorg in Drenthe.
Deelopgave 1:	Goed georganiseerd zorgaanbod ⁶ en vraagbundeling van zorgvragers gericht op goede zorg.
Deelopgave 2:	Opschalen van pilots en voorbeelden als bovenlokale oplossingen voor het realiseren van kwalitatief goede, bereikbare en betaalbare zorg voor iedereen in Drenthe.

Samenhang met kerntaken vanuit andere domeinen

De deelopgave ‘opschaling pilots en voorbeelden als bovenlokale oplossingen’ heeft een verbinding met onze activiteiten die in het economisch beleid zijn uitgewerkt in De Economische Koers Drenthe 2016-2019. In de programmaliijn arbeidsmarkt zijn onder andere de doelstellingen ‘Betere aansluiting onderwijs op behoeften bedrijfsleven’ en ‘Duurzame inzetbaarheid van de beroepsbevolking’ opgenomen. Ook sluit dit aan bij de programmaliijn concurrentiekracht en de doelstelling stimuleren innovatief ondernemerschap.

‘ ... ’

‘Wij vinden het heel positief dat de provincie Drenthe een stevige plus zet op het beschikbaar en toegankelijk maken van zorg voor iedereen in Drenthe. Wij waarderen de goede samenwerking.’

*Yvonne Turenhout,
directeur/bestuurder
CMO STAMM*

⁶ Zoals ziekenhuis, huisarts, eerste hulp en apotheken.

4.3.2 Gezondheid en vitaliteit door sport en bewegen

Zorg	Sport en beweging	Onderwijs- kwaliteit en toegang arbeidsmarkt	Kwaliteit leefgebieden	Bereikbare voorzieningen
Realiseren goede zorg-infra-structuur gericht op bereikbare, kwalitatief	Activering door sportactiviteiten gericht op vitalisering en	Borging basis- kwaliteit en tijdig	Kwaliteit van woon- en leefgebieden op peil	Bovenlokale voorzieningen voor alle inwoners bereikbaar

Op basis van onze analyse (hoofdstuk 2 en bijlage 3) zien wij een opgave om Drenthe gezonder en vitaler te maken. Sport en beweging zijn een belangrijk middel om (sociaaleconomische) vitaliteit en een gezonde leefstijl te bevorderen.

Hoofddoel: Activering door sportactiviteiten gericht op vitalisering en gezondheid

Wij zetten sport en beweging in om te komen tot aanpassingen van leefstijlen gericht op preventie. We streven ernaar om samen met gemeenten en stakeholders Drenthe vitaler te maken. Iedereen in Drenthe moet kunnen sporten en bewegen. Sport is een toegankelijk middel om contacten te stimuleren en gezondheid te verbeteren.

Beleidsstrategie

- Wij stimuleren het organiserend vermogen door het inzetten van Sport Drenthe voor 'Drenthe Beweegt';
- Wij stimuleren activiteiten die sport inzetten als katalysator om jongeren een gezonde leefstijl en gewicht te geven en onze inwoners sociaal te activeren. Ook stimuleren wij het bovenlokaal aanbod en de bereikbaarheid van aangepaste sportmogelijkheden. De uitvoering van de gemeentelijke en provinciale ambities komt tot stand via 'Drenthe Beweegt'.

Hieronder worden schematisch het prioritaire thema en de hoofddoelstelling vertaald in deelopgaven. Deze worden inhoudelijk verder uitgewerkt in de Nota Sociaal beleid. De acties staan in de Uitvoeringsagenda krimp en leefbaarheid.

Prioritair thema:	Gezondheid en vitaliteit door sport en bewegen
Hoofddoelstelling:	Activering door sportactiviteiten gericht op vitalisering en gezondheid
Deelopgave 1:	Sport als katalysator om jongeren een gezonde leefstijl en gewicht te geven.
Deelopgave 2:	Sport om inwoners van Drenthe sociaal te activeren.
Deelopgave 3:	Verbeteren van het bovenlokaal aanbod en de bereikbaarheid van aangepaste sportmogelijkheden.

‘

...

Drenthe heeft zich de afgelopen jaren op de kaart gezet als sportprovincie. Dat is mede te danken aan het programma Drenthe Beweegt dat door gemeenten, provincie en stakeholders wordt uitgevoerd. Een goed voorbeeld is de gezamenlijke financiering van sportcombinatie-functionarissen in Drenthe. Een ander goed voorbeeld is dat Drenthe de eerste JOGG (Jongeren Op Gezond Gewicht) van Nederland is geworden. Hoogeveen is zelfs uitgeroepen tot sportgemeente van Nederland. Ik stel voor dat we deze goede voorbeelden verder uitbouwen.’

Roger de Groot,
burgemeester
De Wolden en
voorzitter van de
Council 'Drenthe
Beweegt'

Samenhang met kerntaken vanuit andere domeinen

Het prioritair thema gezondheid en vitaliteit door sport en beweging heeft een relatie met onze ambities op het terrein van vrijetijds-economie, fietsprovincie nummer 1 en ons evenementenbeleid. Vanuit de ambitie langer zelfstandig thuis wonen ligt er een relatie met de kerntaak wonen en de regionale woonvisies.

4.3.3 Onderwijskwaliteit en toegang arbeidsmarkt

Zorg	Sport en beweging	Onderwijskwaliteit en toegang arbeidsmarkt	Kwaliteit leefgebieden	Bereikbare voorzieningen
Realiseren goede zorg-infrastructuur gericht op bereikbare, kwalitatief	Activering door sportactiviteiten gericht op vitalisering en	Borging basiskwaliteit en tijdig	Kwaliteit van woon- en leefgebieden op peil	Bovenlokale voorzieningen voor alle inwoners bereikbaar

Uit onze analyse (hoofdstuk 2 en bijlage 3) zien wij een opgave om de kwaliteit van onderwijs te verbeteren, te anticiperen op gevolgen van krimp en in te spelen op de eisen die de arbeidsmarkt stelt.

Hoofddoel: Kwaliteitsverbetering onderwijs gericht op toegang arbeidsmarkt en tijdig anticiperen op krimp in het onderwijs

We willen de sociaaleconomische positie van onze provincie versterken door een hoger opleidingsniveau en meer werkgelegenheid. Daarvoor is het belangrijk dat iedere inwoner ontplooiingskansen krijgt en zijn talent kan ontwikkelen. Goed onderwijs voor iedereen is daarbij het fundament. We willen ook inspelen op de gevolgen van de bevolkingsdaling (krimp) die al zichtbaar zijn in het primair onderwijs en die de komende jaren ook voelbaar zullen zijn in het voortgezet onderwijs.

Beleidsstrategie

- Wij stimuleren het organiserend vermogen door het inzetten en benutten van CMO STAMM en het Bondgenootschap voor een geletterd Drenthe;
- Wij nemen deel aan de regiegroep Drentse onderwijskwaliteit en de stuurgroep onderwijs en krimp;
- Wij stimuleren activiteiten gericht op verbetering van de onderwijskwaliteit, toegang tot de arbeidsmarkt, tijdig anticiperen op krimp in het onderwijs en de aanpak van laaggeletterdheid;
- We participeren in netwerken en brengen partijen bij elkaar om kennis en informatie over goede voorbeelden te delen en uit te dragen.

‘ ... ’

‘De Drentse Onderwijsmonitor, die mede door de provincie Drenthe wordt gefaciliteerd, geeft veel informatie over de staat van het onderwijs in onze provincie, waardoor actuele ontwikkelingen in het onderwijs goed in beeld zijn. Hierdoor kunnen gerichte activiteiten worden gestimuleerd, zoals het Drentse excellentietraject, die bijdragen aan een verdere kwaliteitsverbetering van het onderwijs in Drenthe.’

*Mariet Thalens,
coördinator Drentse
Onderwijskwaliteit
en Drents
excellentietraject*

Hieronder worden schematisch het prioritaire thema en de hoofddoelstelling vertaald in deelopgaven. Deze worden inhoudelijk verder uitgewerkt in de Nota Sociaal beleid en de acties staan in de Uitvoeringsagenda krimp en leefbaarheid.

Prioritair thema:	Onderwijskwaliteit en toegang arbeidsmarkt
Hoofddoelstelling:	Kwaliteitsverbetering onderwijs en tijdig anticiperen op krimp in het onderwijs.
Deelopgave 1:	Verbeteren van de onderwijskwaliteit gericht op de toegang tot de arbeidsmarkt.
Deelopgave 2:	Inspelen op de gevolgen van krimp voor de onderwijskwaliteit.
Deelopgave 3:	Aanpak van laaggeletterdheid.

Samenhang met kerntaken vanuit andere domeinen

Deze nota sluit aan bij het uitvoeringsprogramma arbeidsmarkt – onderwijs in De Economische Koers Drenthe 2016-2019, waarin de vraag vanuit het bedrijfsleven centraal staat. Door de combinatie van deze twee beleidsvelden wordt zowel de vraagkant als de aanbodkant van de Drentse arbeidsmarkt op integrale wijze versterkt.

Bij de aanpak laaggeletterdheid wordt nauw samengewerkt met zowel de ambities in de Cultuurnota (streektaal, bibliotheken) als de nota Arbeidsmarkt en onderwijs (inzet bedrijfsleven bij aanpak laaggeletterdheid).

‘ ... ’

‘Wij willen onze studenten en medewerkers uitdagen het beste uit zichzelf te halen. Daarvoor is een goede aansluiting bij de arbeidsmarkt van het grootste belang. Daar moeten we samen, onderwijs en bedrijfsleven, aan werken.’

*Albert Bruins Slot,
voorzitter CvB
Drenthe College*

4.4 Prioritaire thema's Fysieke leefbaarheid

4.4.1 Kwaliteit leefgebieden

Zorg	Sport en beweging	Onderwijskwaliteit en toegang arbeidsmarkt	Kwaliteit leefgebieden	Bereikbare voorzieningen
Realiseren goede zorg-infrastructuur gericht op bereikbare, kwalitatief	Activering door sportactiviteiten gericht op vitalisering en	Borging basis-kwaliteit en tijdig	Kwaliteit van woon- en leefgebieden op peil	Bovenlokale voorzieningen voor alle inwoners bereikbaar

Uit onze analyse (hoofdstuk 2 en bijlage 3) zien wij een opgave om de kwaliteit van woon- en leefgebieden te verbeteren. Dit is een belangrijke voorwaarde voor de leefbaarheid in Drenthe.

Hoofddoel: Kwaliteit van woon- en leefgebieden op peil houden

Door de vergrijzing ontstaat er op termijn een overschot aan eengezinswoningen en een tekort aan levensloopbestendige woningen en specifieke vormen van huisvesting voor kwetsbare groepen (ouderen,

vluchtelingen, inwoners met een fysieke of verstandelijk beperking). Ook leidt de veranderende bevolkingssamenstelling tot een andere vraag naar voorzieningen, met leegstand van maatschappelijk vastgoed tot gevolg. Daarnaast wordt van rijkswege gestimuleerd dat ouderen langer zelfstandig thuis kunnen wonen. Hiervoor zijn (soms ingrijpende en kostbare) aanpassingen van woningen nodig.

Verbinding met activiteiten kerntaak

Vanuit onze kerntaken brengen wij demografische ontwikkelingen, regionale woonbehoefte en verhuisbewegingen in beeld en maken wij afspraken met gemeenten over regionale verdeling van woningbouwopgaven gekoppeld aan ons ruimtelijk kader (Omgevingsvisie 2014). Wij hebben in de Omgevingsvisie Drenthe aan drie regio's gevraagd om regionale woonvisies op te stellen en regelmatig te actualiseren, zodat het toekomstig aanbod van woningen bij de toekomstige vraag past. Wij nemen deel aan de regionale overleggen over afstemming van regionale woningbouwopgaven in de regio Groningen-Assen, Noord-Drenthe, Zuidoost-Drenthe, Zuidwest-Drenthe.

Beleidsstrategie

- Wij stimuleren de aanpak van herstructurering van vastgoed door een daarop toegerust instrument te ontwikkelen;
- We participeren in netwerken en brengen partijen bij elkaar rondom vastgoed en aanpassingen aan de woonvoorraad aansluitend bij de behoeften.

Hieronder worden schematisch het prioritaire thema en de hoofddoelstelling vertaald in deelopgaven. De acties bij de deelopgave worden verder uitgewerkt in Uitvoeringsagenda krimp en leefbaarheid.

Prioritair thema:	Kwaliteit leefgebieden
Hoofddoelstelling:	Kwaliteit van woon- en leefgebieden op peil houden.
Deelopgave 1:	Aanpak van herstructurering van vastgoed.

‘ ... ’

...

‘Tijdens een van onze bestuurlijke overleggen over krimp hebben wij aangegeven dat er behoefte is aan duidelijkheid over de kwaliteit van de woningvoorraad en de ontwikkelingen in de markt. De provincie Drenthe kan ons hier goed bij helpen door onderzoek te doen en het opzetten van een planbureau.’

*Bert Moorman,
voorzitter Directie
woningbouw-
corporatie Domesta*

4.4.2 Bereikbare bovenlokale voorzieningen⁷

Zorg	Sport en beweging	Onderwijs-kwaliteit en toegang arbeidsmarkt	Kwaliteit leefgebieden	Bereikbare voorzieningen
Realiseren goede zorg-infra-structuur gericht op bereikbare, kwalitatief	Activering door sportactiviteiten gericht op vitalisering en	Borging basis-kwaliteit en tijdig	Kwaliteit van woon- en leefgebieden op peil	Bovenlokale voorzieningen voor alle inwoners bereikbaar

Uit onze analyse (hoofdstuk 2 en bijlage 3) zien we dat de gemiddelde afstand tot voorzieningen hoger is dan in Nederland, dat als gevolg van de demografische ontwikkeling de vraag naar voorzieningen verandert en daarmee ook de bereikbaarheid.

Hoofddoel: Bereikbaar houden van bovenlokale voorzieningen voor alle inwoners

In hoge mate zijn onze inwoners voor levensbehoeften aangewezen op de beschikbare voorzieningen in grotere kernen of steden. Een goede en betaalbare bereikbaarheid van de voorzieningen in de regio is essentieel. Deze staat, vooral voor schoolgaande kinderen en ouderen, onder druk als gevolg van centralisatie, schaalvergroting en efficiency. De algemene beleidskoers is dat mensen zolang mogelijk in hun eigen omgeving kunnen blijven wonen. Door concentratie komen inwoners gemiddeld op grotere afstand van (zorg)voorzieningen te wonen. Voor een kleine groep (met name ouderen en inwoners met een fysieke of verstandelijke beperking) zijn die voorzieningen niet altijd bereikbaar. Tegelijkertijd zien we door de sterke vergrijzing dat de afhankelijkheid van openbaar vervoer en doelgroepenvervoer groeit.

Om de leefbaarheid te behouden is een blijvend goede bereikbaarheid van de stedelijke centra, kleine kernen en de voorzieningen op het platteland een essentiële voorwaarde. Daarbij wordt ingezet op innovatieve oplossingen voor samenhangende, kleinschalige regionale netwerken. Waar mogelijk worden initiatieven gestimuleerd om duurzame mobiliteit te bevorderen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een breed palet van maatregelen als ketenknooppunten, mobiliteitsmanagement, stimuleren van fietsgebruik, gedragsverandering, maar ook integratie van openbaar vervoer en doelgroepenvervoer en de toepassing van ICT binnen mobiliteit. We onderzoeken dit in een MIRT-onderzoek samen met gemeenten en Rijk. We werken deze benadering gezamenlijk verder uit in een aanpak Anders benutten.

7

Zoals huisarts, supermarkt, basisschool, kinderopvang, zwembad en bibliotheek.

Door de toenemende digitalisering van de samenleving wordt de digitale bereikbaarheid van Drenthe steeds belangrijker. De inzet van breedband en diensten via breedband als middel om leefbaarheid en concurrentiekracht op een hoog niveau te houden staat op dit moment breed in de belangstelling. Breedband wordt daarbij steeds meer gezien als voorwaarde of als basisvoorziening voor uitvoering van tal van maatschappelijke taken.

Onze doelstellingen op het terrein van breedband is opgenomen in het collegeakkoord:

- ‘Samen met partners zetten we in op de realisatie van breedband binnen 4 jaar in heel Drenthe’;
- ‘We ondersteunen de coöperatieve aanpak en zetten middelen zoveel mogelijk revolverend in.’

Toekomstbestendige en open breedbandnetwerken zijn van essentieel belang voor de economie, verblijfsrecreatie, leefbaarheid en het onderwijs. Het realiseren van onze doelstellingen voorkomt een digitale tweedeling binnen de provincie, versterkt de leefbaarheid in de dunner bevolkte gebieden, de sociale cohesie en de concurrentiekracht van de daar gevestigde bedrijven. Deze gebieden worden tevens aantrekkelijker voor vestiging van bedrijven. Ook wordt het gevoel van veiligheid bij de inwoners groter en worden innovatieve zorgconcepten benut. De realisatie van breedband omvat in essentie het enthousiasmeren en ondersteunen van lokale initiatiefnemers en waar mogelijk verbinden met de kennis en uitvoeringskracht van marktpartijen. De belangrijkste instrumenten daarbij zijn op dit moment:

- Het oprichten, financieren en ondersteunen van de stichting Breedband Platform Drenthe;
- De ‘Uitvoeringsregeling vraagbundeling breedbandnetwerken Drenthe 2014’;
- De ‘Uitvoeringsregeling realisering hoogwaardige communicatienetwerken Drenthe 2015’;
- Het instellen van een provinciaal coördinatiepunt voor ‘slim meeleggen’.

Deze instrumenten worden primair ingezet in de zogenaamde witte gebieden, de gebieden waar nog geen breedband aanwezig is en de markt de komende drie jaar ook niet van plan is dit aan te leggen.

Verbinding met kerntaken

De samenhang en de betrouwbaarheid van netwerken voor auto, openbaar vervoer, fiets en goederen over weg, spoor en water zijn van provinciaal belang en een kerntaak. Onze ‘plus’ op de fysieke bereikbaarheid zit in onze aanpak Anders Benutten.

Beleidsstrategie

- Wij stimuleren het organiserend vermogen gericht op (digitale) bereikbaarheid en burgerkracht en een samenhangende infrastructuur;
- We participeren in netwerken en brengen partijen bij elkaar om kennis en informatie over goede voorbeelden te delen en uit te dragen.

Hieronder worden schematisch het prioritaire thema en de hoofddoelstelling vertaald in deelopgaven. De deelopgaven en acties worden verder uitgewerkt in de Uitvoeringsagenda krimp en leefbaarheid.

Prioritair thema:	Bereikbare bovenlokale voorzieningen
Hoofddoelstelling:	Bereikbaar houden van bovenlokale voorzieningen voor alle inwoners
Deelopgave 1:	Inspelen op de gevolgen van demografische krimp voor de bereikbaarheid van bovenlokale voorzieningen.
Deelopgave 2:	Realiseren van een Drenthe dekkend netwerk voor snelle digitale bereikbaarheid (breedband).

5 Monitoring en financiën

In dit hoofdstuk werken we de genoemde prioritaire thema's en bijbehorende hoofddoelstellingen concreet uit in meer meetbare doelen en resultaten. Vervolgens gaan we in op de financiële kaders.

5.1 Prioritaire thema's en vertaald in concrete meetbare doelstellingen

Onze doelstellingen vertalen wij op drie niveaus in indicatoren:

1. Omgevingsmonitoring
2. Resultaatmonitoring
3. Effectmonitoring

Het eerste niveau beslaat het monitoren van indicatoren die een beeld geven van de staat van Drenthe op het niveau van de vijf prioritaire thema's. Vanaf 2017 willen we jaarlijks een beeld vormen van de staat van Drenthe om te kunnen bepalen of we met ons kader nog steeds op de goede koers zitten. In feite gaat het om een jaarlijkse update van hoofdstuk 2. Dit is onderdeel van de trendbureau functie. Deze monitoring helpt om de koers te bepalen, maar legt geen directe relatie met de concrete inspanningen op uitvoeringsniveau.

Het tweede niveau beslaat het monitoren van onze inzet in meetbare activiteiten (denk aan aantallen projecten) op het niveau van de deelopgaven.

Het derde niveau is de effectmeting van de activiteiten. Het gaat dan om het meten van de effecten van bijvoorbeeld individuele projecten.

De eerste twee niveaus maken onderdeel uit van dit visiekader. Het derde niveau wordt uitgevoerd op projectniveau en zal worden gepresenteerd in de jaarlijkse verantwoording over de uitvoeringsagenda.

Voor de monitoring sluiten wij aan bij de reguliere P&C cyclus.

Prioritair thema	Hoofddoelstelling	Deelopgaven	
Integrale aanpak krimp en leefbaarheid	Integrale aanpak van krimp en leefbaarheid voor alle vijf prioritaire thema's zowel Drenthe breed als gebiedsgericht	Kennisontwikkeling en bundeling van trends, ontwikkeling en monitoring in een trendbureau Drenthe Integrale krimp en leefbaarheidsaanpak in Zuidoost-Drenthe	
Beschikbare en toegankelijke zorg	Realiseren van een goede zorginfrastructuur gericht op bereikbare en kwalitatief goede zorg in Drenthe	Goed georganiseerd zorgaanbod en vraagbundeling van zorgvragers gericht op goede zorg Opschalen van pilots en voorbeelden als bovenlokale oplossingen voor het realiseren van kwalitatief goede, bereikbare en betaalbare zorg voor iedereen in Drenthe	
Gezondheid en vitaliteit door sport en bewegen	Activering door sportactiviteiten gericht op vitalisering en gezondheid	Sport als katalysator om jongeren een gezonde leefstijl en gewicht te geven Sport om inwoners van Drenthe sociaal te activeren Verbeteren van het bovenlokaal aanbod en de bereikbaarheid van aangepaste sportmogelijkheden	
Onderwijskwaliteit en toegang arbeidsmarkt	Borging van basiskwaliteit in onderwijs gericht op toegang arbeidsmarkt en tijdig anticiperen op krimp in het onderwijs	Verbeteren van de onderwijskwaliteit gericht op de toegang tot de arbeidsmarkt Inspelen op de gevolgen van krimp voor de onderwijskwaliteit Aanpak van laaggeletterdheid	
Prioritair thema fysieke leefbaarheid			
Kwaliteit leefgebieden	Kwaliteit van woon- en leefgebieden op peil houden	Aanpak van herstructurering van vastgoed	
Bereikbare bovenlokale voorzieningen	Bereikbaar houden van bovenlokale voorzieningen voor alle inwoners	Inspelen op de gevolgen van demografische krimp voor de bereikbaarheid van bovenlokale voorzieningen Realiseren van een Drenthe dekkend netwerk voor snelle digitale bereikbaarheid (breedband)	

Gewenste maatschappelijke ontwikkeling (omgevingsmonitor)	Monitoring concrete resultaten uitvoeringsagenda
In vier jaar tijd is het aandeel inwoners dat tenminste 1 jaar onder de lage inkomensgrens valt met 5% gedaald	• In beeld brengen van trends en het opstellen en evalueren van beleidsopgaven • Kennisontwikkeling en verspreiding via kennisnetwerken gericht op krimp en burgerkracht • Realisatie van een brede data-analyse van wonen, welzijn en zorg • Bundeling van monitoring op het terrein van leefbaarheid: - Onderwijsmonitor - Monitoring zorg - Leefbaarheidsmonitor - Sportmonitor - Beleidsmonitoring Efficiënte en effectieve organisatiestructuur in de anticipatie regio Oost-Drenthe in combinatie met geconcentreerde aanpak Zuidoost
• Zorgvragers zijn meer tevreden over de kwaliteit van het zorgaanbod • De bereikbaarheid van kwalitatief goede voorzieningen is verbeterd (1e en 1 1/2e lijns) • De aanrijtijden ambulances voldoen aan de wettelijke normen • Bij hartfalen is een vrijwilliger binnen 6 min. aanwezig met een AED	Aantal ondersteunde pilots en nieuwe initiatieven om als goede voorbeelden op te schalen naar bovenlokale oplossingen voor het realiseren van goede, bereikbare en betaalbare zorg voor iedereen in Drenthe: minimaal 3 per jaar
Binnen 4 jaar is het aantal inwoners met overgewicht met minimaal 10% afgenomen	• Toename van het aantal deelnemers aan het programma Drenthe Beweegt • Alle 12 Drentse gemeenten zijn JOGG-gemeente • Alle 12 Drentse gemeenten doen mee aan projecten POD sport • Aantal ondersteunde activiteiten die sport inzet als katalysator om jongeren een gezonde leefstijl en gewicht te geven en inwoners sociaal te activeren: minimaal 3 per jaar
• Er zijn binnen 4 jaar geen zeer zwakke scholen in Drenthe • Er zijn binnen 4 jaar meer excellente scholen • Binnen 4 jaar is het aandeel laagopgeleide inwoners minimaal gelijk gebleven ten opzichte van de rest van Nederland • De onderwijskwaliteit is in 4 jaar aantoonbaar verbeterd en Drentse leerlingen kiezen de opleiding die past bij hun niveau (eindscore toetsen in primair onderwijs) • Er zijn binnen 4 jaar minder scholieren die 'afstromen' tijdens hun vervolgonderwijs • In 2018 minimaal 10% minder laaggeletterden	• Er doen minimaal 10 scholen per jaar mee aan het Drentse excellentietraject • Schoolbesturen stellen strategische onderwijsagenda's waarbij ze samen afspraken maken in te spelen op de gevolgen van de daling van het aantal leerlingen • Er is een gezamenlijke aanpak leerlingendaling (scenario's, plan van aanpak) • Er is een gezamenlijke invulling loopbaanoriëntatie en -leerlingenbegeleiding (LOB), onderlinge personele mobiliteit • Er is een gezamenlijke invulling en invoering Entreeonderwijs met de nadruk op kwetsbare jongeren • Aantal ondersteunde activiteiten gericht op verbetering van de onderwijskwaliteit en toegang arbeidsmarkt, tijdig anticiperen op krimp in het onderwijs en de aanpak van laaggeletterdheid: minimaal 5 per jaar
• In 2020 is de leegstand afgenomen met 5% • Afremmen neerwaartse trend van daling WOZ-waarde	Ontwikkeling en uitvoering herstructureringsfonds ruimtelijke kwaliteit
Nabijheid en bereikbaarheid van voorzieningen is minimaal gelijk gebleven	Vertaling uitkomsten MIRT-onderzoek Anders Benutten in provinciale instrumenten Realiseren van een Drenthe dekkend digitaal netwerk

5.2 Financiële kaders

Vertrekpunt voor deze kaderstellende visie is de bestaande financiële situatie, zoals opgenomen in de begroting 2016 en verder.

De financiële kaders waarbinnen wij onze inzet in de thema's wonen en bereikbaarheid financieren en die aanvullend zijn ten opzichte van wat we wat we vanuit onze kerntaken al begroten, zijn reeds afzonderlijk genoemd bijvoorbeeld in de investeringsagenda en het PVVP. Om praktische redenen en om dubblures te voorkomen worden deze buiten de financiële kaders van deze visie gehouden. In de tabel zijn deze wel inzichtelijk gemaakt en met een asterix (*) gemarkeerd.

In de begroting 2016 zijn voor de jaren 2017 en verder geen middelen begroot voor het thema sport. Daarvoor komen we in het kader van de Voorjaarsnota 2016 met voorstellen.

Op basis van de huidige afspraken en in ontwikkeling zijnde plannen verwachten wij dat de reserve vitaal platteland in de loop van 2018 uitgeput zal zijn. In de Voorjaarsnota 2017 zullen wij ten behoeve van de begroting 2018 en verder met voorstellen komen.

Begroting^{8, 9}

	2016	2017	2018	2019
Budget Sociaal domein				
Budget sociaal economische ontwikkeling en ondersteuning	597.022	597.022	597.022	597.022
Basisbudgetten voor de sociale instellingen CMO STAMM, Zorgbelang, BOKD, Sport Drenthe	848.527	859.558	872.451	885.538
Gezondheidseconomie	40.000	40.000	40.000	40.000
'Drenthe beweegt' inclusief ondersteuning aangepaste sporten	200.000			
Onderwijsmonitor	62.500	62.500	62.500	62.500
	1.748.049	1.559.080	1.571.973	1.585.060
Budget krimp en leefbaarheid algemeen				
Interbestuurlijk actieplan bevolkingsdaling	30.000			
Duurzame krimpregeling	420.000			
	450.000	0	0	0
Begroting t.l.v. Reserves Vitaal platteland (saldo 1/1/2016 € 6.629.981)				
Reserve vitaal platteland				
• breedband	250.000	0	0	0
• dorpsinitiatieven	600.000	600.000	600.000	0
• ZO-Drenthe	1.220.000	1.530.000	796.981	0
• Leefbaarheids monitor (CMO STAMM)	49.500	49.500	49.500	
• Kenniscentrum Krimp>NNL (KKNN)	36.500	36.500	36.500	
• LEADER ZO ⁹	387.500	387.500	387.500	387.500
• inkomst bijdrage Europese cofinanciering voor LEADER ZO	-193.750	-193.750	-193.750	-193.750
	2.349.750	2.409.750	1.676.731	193.750
Budget thema Bereikbaarheid				
Breedband *	200.000	200.000		
Vraagbundeling Breedband VES gedeelte *	250.000			
Bevordering mobiliteit *	63.450	63.450	63.450	63.450
Breedband via Investeringsagenda *	1.650.000	3.475.000	2.475.000	1.400.000
	2.163.450	3.738.450	2.538.450	1.463.450
Budget thema Wonen				
2016-2019				
Herontwikkelingsfonds via Investeringsagenda *	1.150.000			
Totaal (excl. Thema wonen)	6.711.249	7.707.280	5.787.154	3.242.260

8 De cijfers zijn gebaseerd op de lopende begroting en investeringsagenda en exclusief voorstellen uit de voorjaarsnota 2016.

9 Het betreft de provinciale bijdrage aan de financiering van het LEADER programma Zuidoost die op beschikkingenbasis doorloopt tot en met 2020 en op uitvoeringsbasis tot en met 2022.

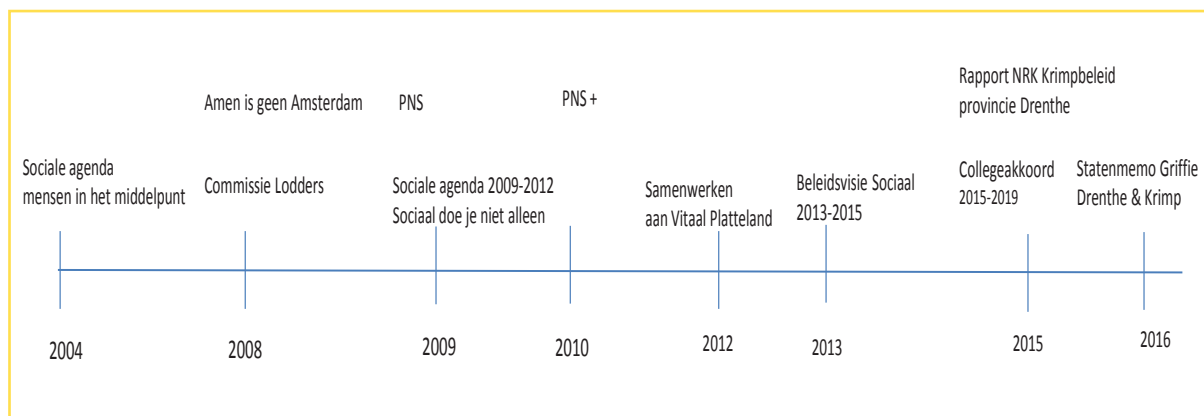

1 Achtergrond en context provinciale rol krimp, leefbaarheid en sociaal domein

In de afgelopen jaren zijn diverse nota's verschenen over het sociaal beleid of die daar een relatie mee hebben. Rode draad van deze nota's is een terugtrekkende rol van de provincie binnen het sociaal domein. Om hier een beeld van te geven, wordt hieronder aan de hand van een tijdlijn een overzicht van de nota's geschetst die in de afgelopen 12 jaar zijn verschenen.

Tot 2015 hadden Provincies kerntaken op het sociale beleidsterrein: De jeugdhulp (doeluitkering van het rijk en inzet autonome middelen) en de ondersteuning van de WMO (art 31.) Vanaf de beleidsperiode 2004-2008 met de Sociale agenda 'Mensen in het Middelpunt' zijn taken geleidelijk afgebouwd of overgedragen aan gemeenten.

In 2008 verscheen het landelijk rapport van de commissie Lodders. Deze commissie heeft de provincies geadviseerd om zich vooral te concentreren op het ruimtelijk-economische terrein en cultuur. Zij stelt dat provincies op het gebied van zorg en welzijn primair een rol zien voor de gemeenten en niet voor zichzelf. Decentraal wat kan en centraal wat moet. Gelijktijdig verscheen in Drenthe het rapport Amen is geen Amsterdam. Dit rapport heeft een belangrijke rol gespeeld bij het op gang brengen van de discussie over rollen en taken van de provincie Drenthe en heeft een voorzet gegeven voor bestuurlijke veranderingen.

In de Sociale Agenda over de beleidsperiode 2009-2012, 'Sociaal doe je niet alleen' was de kern dat de provincie, samen met gemeenten, een aantal ambities wil realiseren op sociaal gebied, waarbij een verschuiving plaatsvindt van verantwoordelijkheden naar gemeenten. Daarvoor zijn zogenaamde sociale allianties afgesloten en extra middelen beschikbaar gesteld.

In 2009 verscheen het rapport Provincie Nieuwe Stijl (PNS). Dit rapport bevat de visie op de rol en taken van de provincie in de toekomst. Onder het motto 'Slimmer en Slanker' geeft het rapport aan wat de provincie nog wel blijft doen, wat niet en op welke manier kerntaken worden uitgevoerd. Het sociale domein wordt een verantwoordelijkheid van gemeenten.

PS neemt in 2010 het Amendement A2010-2 (PNS+) waarin de rol van de provincie op het sociale domein nader is vastgesteld en beschreven. Uitgangspunt blijft dat het sociale domein geen kerntaak is van de provincie, maar dat een aantal ambities overeind blijft staan.

In 2011 neemt PS de motie vitaal platteland aan en daarop verschijnt in 2012 de nota: 'Samenwerken aan vitaal platteland, een geconcentreerde aanpak voor Zuidoost-Drenthe 2014-2020'. Hierin is ook aandacht voor krimpvraagstukken.

In de beleidsvisie sociaal 2013-2015 is een verdere afbouw wettelijke taken WMO+ en jeugdhulp ingezet richting 2015. Inzet sociaal beleid wordt ook ingebracht bij Vitaal Platteland Drenthe en Economie.

In het Collegeakkoord 2015-2019 staat dat er een nieuwe beleidsnota sociaal beleid komt.

In november 2015 constateert de Noordelijke Rekenkamer (NRK) dat de provincie Drenthe in 2010 gekozen heeft voor een facetbeleid. Dit betekent dat er binnen verschillende programma's aandacht besteed wordt aan krimp. De Rekenkamer concludeerde dat het gevolg van deze aanpak is dat er geen overkoepelende rapportage is en de voortgang van het beleid lastig in kaart te brengen is. De Rekenkamer geeft als aanbeveling om een duidelijke visie op krimp te formuleren.

In december 2015 schrijven wij aan PS in een brief over rapport NRK inzake krimp dat de krimpopgaven verder worden uitgewerkt in een nota Dynamisch Drenthe.

Begin 2016 neemt PS een Statenmemo van de Griffie aan over Drenthe & krimp.

Het memo gaat over krimpvraagstukken (mede n.a.v. Statenontmoeting krimp) en bevat een advies over de rol van de provincie: 'De provincie is als regievoerder nodig en kan een verbindende en faciliterende rol spelen door aansluiting te zoeken bij regionale betrokkenen (maatschappelijke organisaties, gemeenten, bedrijven en burgers) en netwerken'.

Bovengenoemde nota's zijn meegenomen in onze visie op Krimp en Leefbaarheid. Die visie heeft als doel om samenhang en integraliteit te creëren in de bestaande aanpakken en programma's rondom krimp en leefbaarheid. Het specifieke onderdeel sociaal wordt, zoals eerder aangegeven, in dit beleidskader uitgewerkt.

2 Netwerk in beeld

Provincie Drenthe kiest inzake het thema leefbaarheid, krimp en het sociaal domein voor een rol waar de beleidsthema's het gemeentelijk niveau overstijgen: agenderen, verbinden, stimuleren, signaleren, monitoren en beleidsontwikkeling.

Om deze rol goed te kunnen waarmaken hebben we zowel bestuurlijk als ambtelijk vaste en incidentele contacten met mede overheden, inwoners, maatschappelijke organisaties en stakeholders.

Overzicht per thema van de externe, reguliere overlegvormen waarin wij participeren

Beleidsthema	Overlegvorm
Zorg	• VDG Gezondheid en Welzijn • Werkconferentie zorglandschap • Hervorming langdurige zorg (HLZ) • Huisartsen ivm project Coevorden/Dalen en eGPO • Bestuurlijk overleg met zorgverzekeraar Zilveren Kruis en gemeenten over wetten en financieringsstromen • Ronde tafel sessie Zorg: 1x per jaar of anderhalf jaar: bestuurlijk overleg onderwijs en vertegenwoordiging vanuit zorgorganisaties en enkele wethouders (vanuit aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt) • Grensoverschrijdende samenwerking over stages in de zorg en werken aan opleidingen en arbeidsmobiliteit zorgprofessionals • Netwerk DE en NL onderwijs (ROC's en BBS-en, HBO en Hochschule, zorgorganisaties, SBB, overheden)
Sport en Beweging	• Council Drenthe beweegt • VDG Sport en Gezondheid
Sociaal leefklimaat	• Stuurgroep Vitaal Platteland ZO • Vitaal Platteland ZO werkgroep sociaal beleid • VDG Onderwijs en Cultuur • Bondgenootschap voor een geletterd Drenthe • Regiegroep Onderwijskwaliteit (+onderwijsmonitor) • Stuurgroep Onderwijs en krimp • Diploma erkenning Duitsland • LAG Zuidoost-Drenthe, gemeenten en provincie (Leader) • Regeling Dorpsinitiatieven met alle gemeenten i.s.m. CMO STAMM, LBD en BOKD
Krimp	• Anticiperregio krimp Oost-Drenthe • Kennisnetwerk krimp Noord-Nederland • Landelijk overleg anticiperregio's krimp (secretariaat) • NNB algemeen
Woonkwaliteit	• Vitaal Platteland ZO werkgroep wonen • Drents Platform Wonen • Provinciaal Wonen Overleg • Portefeuillehouders overleg Regio Groningen-Assen • Projectteam Regio Groningen-Assen • VDG Wonen • Werkgroep Woningmarkt regio GA (monitor) • Werkgroep Bevolking en Wonen (provincieambtenaren)
Bereikbaarheid	• Anders benutten
Instellingen	• Bestuurlijk en ambtelijk overleg

3 Analyse krimp en leefbaarheid

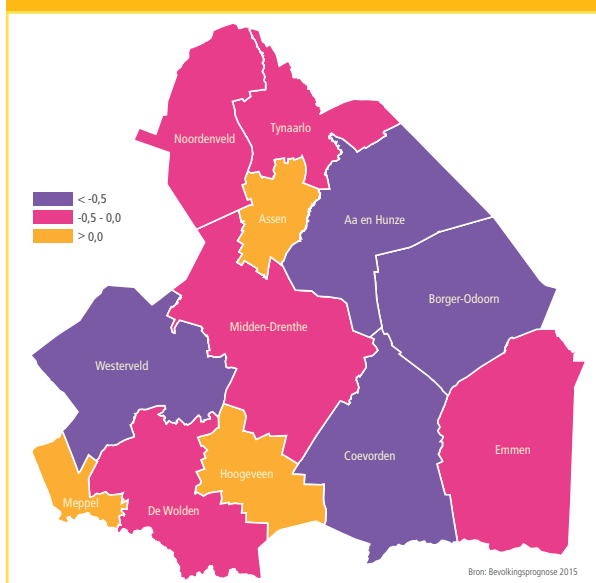

Uit onderzoek van de Universiteit van Wageningen blijkt dat de inwoners van Drenthe de gelukkigste mensen van Nederland zijn. Uit het rapport Leefbaarheid Drenthe #1 van CMO STAMM blijkt dat onze inwoners bovengemiddeld tevreden zijn over het wonen in Drenthe. De leefbaarheid van hun woonbuurt geven ze gemiddeld een 7,5 als rapportcijfer. 88% van de inwoners tevreden is met het eigen leven en 90% is gelukkig. Met veel inwoners gaat het gelukkig goed. Tegelijkertijd concludeerden het SCP en de WRR in 2014 dat er sociaal-culturele tegenstellingen ontstaan tussen lager- en hogeropgeleiden¹⁰. Een zogenoemde tweedeling. De tegenstelling uit zich ook in sociale afstand. Zo leven beide groepen in gescheiden sociale netwerken en verschillen zij in culturele smaak. De tegenstelling tussen lager- en hogeropgeleiden kan leiden tot wederzijdse vermijding. De Nederlandse bevolking is echter niet verdeeld in twee gescheiden kampen. De meeste mensen nemen een gematigde positie in tussen deze uitersten. De tegenstellingen spelen wel op verschillende thema's en verschillende schaal-niveaus. Dit geldt ook voor Drenthe. Ook is het belangrijk om te beseffen dat deze trends en ontwikkelingen niet overal en direct voelbaar zijn voor iedereen. Voor ons is dat een extra reden om onszelf en partners in staat te stellen om trends in beeld te krijgen die uiteindelijk leiden tot vermindering van problematiek achter de voordeur van onze inwoners. De volgende paragrafen gaan hier verder op in. Op grond van de sociale en fysieke aspecten en ontwikkelingen wordt een beeld geschetst van de leefbaarheidsopgaven van de provincie. De in deze visie gebruikte gegevens en data komen voort uit bestaande onderzoeken en analyses van CMO STAMM, Companen, Bouwend Nederland en Noordelijk Onderzoek Arbeidsmarkt.

Demografische ontwikkelingen: Krimp in Drenthe

Drenthe heeft te maken met krimp. Er zijn binnen Drenthe echter grote regionale verschillen. In de donkerpaarse gebieden is sprake van de sterkste bevolkingsafname. De stedelijke gemeenten Assen, Hogeveen en Meppel zullen zowel absoluut als relatief het sterkst groeien. De overige gemeenten zullen een bevolkingsdaling kennen, vooral door een negatieve natuurlijke aanwas. De regio Oost-Drenthe (Aa en Hunze, Borger-Odoorn, Coevorden en Emmen) kent de sterkste krimp en wordt landelijk aangemerkt als anticipeerregio.

Krimp Drenthe periode 2015-2039
(bron: bevolkingsprognose)

10 SCP en WRR (2014) Gescheiden werelden, Een verkenning van sociaal-culturele tegenstellingen in Nederland, gepubliceerd op 30 oktober 2014.

Drenthe telde op 1 januari 2000 bijna 470.000 inwoners. Tot 2012 nam het aantal inwoners toe tot bijna 491.500 inwoners. Daarna is de daling ingezet tot 488.600 per 1 januari 2015. Het aantal inwoners zal tot 2025 blijven afnemen tot ongeveer 482.400. Daarna zal het inwonertal verder afnemen tot 461.000 in 2040. De negatieve natuurlijke groei zal in belangrijke mate de bevolkingsafname bepalen. Sinds 2011 wordt de negatieve natuurlijke groei niet meer door de migratie gecompenseerd.

Gevolgen krimp

Door de daling van het aantal inwoners, de ontgroening en de vergrijzing komen voorzieningen onder druk te staan. Door een trek naar steden wordt dit verder versterkt. Er ontstaat minder vraag naar onderwijs, sportvoorzieningen en clientèle voor de plaatselijke middenstand neemt af. Ook veranderend koopgedrag heeft effect op de plaatselijke middenstand. Door de groei van het aantal mensen ouder dan 65 ontstaat er behoefte aan andersoortige voorzieningen, bijvoorbeeld op het gebied van wonen en zorg. De diversiteit aan woon- en zorgbehoeften voor ouderen zal toenemen en de vraag om woon-zorg diensten zal toenemen, waardoor nieuwe vormen van zorg en sociaal contact ontstaan.

Tot 2030 zien we een toename van het aantal huishoudens in Drenthe doordat huishoudens kleiner worden. Door de verwachte daling van het aantal huishoudens na 2030 zal er een overschot aan woningen ontstaan, zowel onder huur- als koopwoningen. Daarnaast ontstaat er een mismatch tussen het type woningen dat beschikbaar is en de gewenste woningen. De gevolgen manifesteren zich qua schaal en impact per regio verschillend. Een visie op de omgang met krimp vraagt dan ook om regionaal maatwerk.

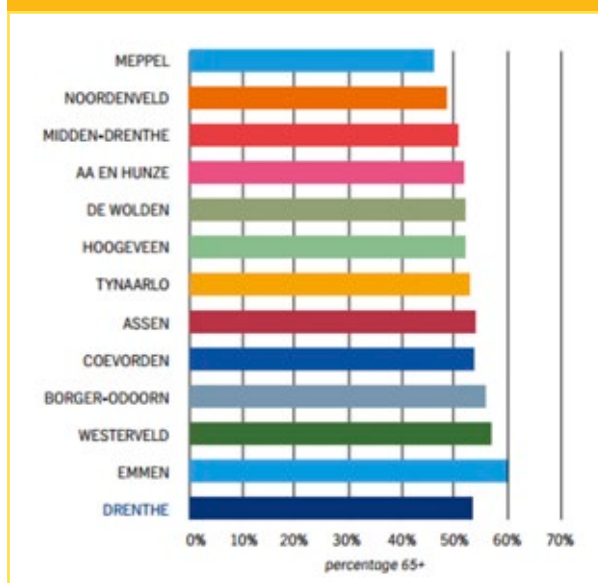
De veranderende bevolkingssamenstelling levert grote uitdagingen op. We constateren dat er een tweedeling is tussen ouderen die vitaal ouder worden en kwetsbare ouderen. De eerste groep ouderen blijft de regie houden, is in staat zelf keuzes te maken en heeft op het platteland een 'passende' plek verworven. De andere groep ouderen ervaart het wonen in een dorp als eenzaam. Bij deze groep ontstaat het gevaar dat er een sociaal isolement optreedt.

Sociale leefomgeving

Zorg en gezondheid

Leefbaarheid wordt mede bepaald door het welzijn en de gezondheid van inwoners van een gebied. Als in een gebied veel mensen wonen met een slechte gezondheid kan dit nadelig uitwerken op de sociaal-economische situatie. De leefbaarheid kan hierdoor verminderen. Als gevolg van gezondheidsproblemen kunnen mensen belemmeringen ervaren in het dagelijks leven. In 2012 gaf van de 19 tot 65-jarigen 31% aan belemmerd te worden bij de dagelijkse bezigheden door een ziekte of aandoening. Onder 65-plussers was dit in 2012 54%.

Belemmerd door ziekte of aandoening 65-plussers 2012
(bron: GGD Drenthe, ouderenonderzoek 2012)

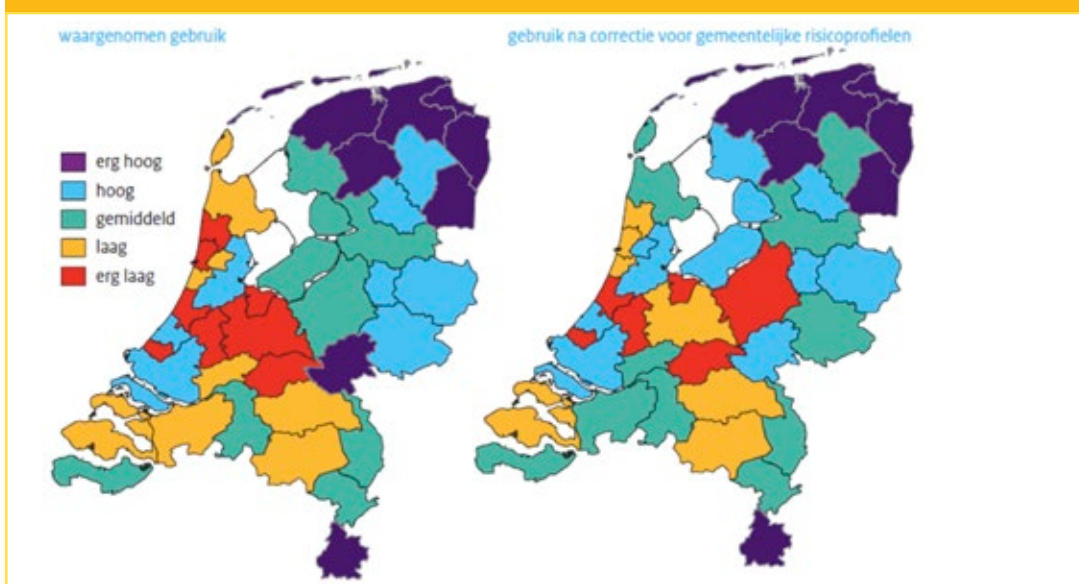

50% van de inwoners van Drenthe had in 2012 overgewicht. Dat ligt iets boven het Nederlandse cijfer van 47% (35% overgewicht, 12% obesitas).

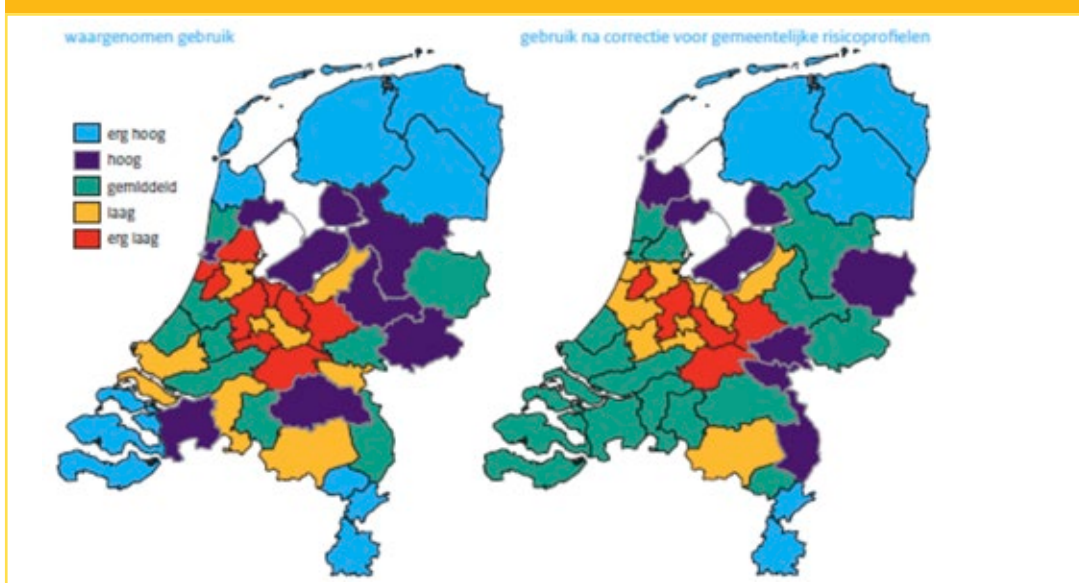
Zorggebruik

Het zorggebruik in onze provincie is van oudsher hoger dan het landelijk gemiddelde. Er is sprake van een erg hoog niveau van voorzieningengebruik in Zuidoost-Drenthe en hoog in Zuidwest-Drenthe. Dat blijft ook zo als rekening wordt gehouden met de kwetsbare kenmerken van de bevolking in deze regio's die de kans op het gebruik van de betrokken voorzieningen verhogen. Deze kenmerken zijn onder meer de aanwezigheid van lage inkomens,

Gebruik van voorzieningen in het sociaal domein per inwoner voor en na modelcorrectie naar Corop-regio (in procenten)

Gebruik van jeugdhulp door 0-17-jarigen voor en na correctie voor gemeentelijke risicoprofielen naar jeugdzorgregio's, eerste halfjaar 2015 (in procenten)

uitkeringsontvangers (exclusief bijstand), eenoudergezinnen, ouderen en niet-westerse migranten.

Bovendien valt op dat met name het gebruik van jeugdhulp in Drenthe erg hoog is.

Tweedeling in gezondheidsontwikkeling

In Drenthe bestaan grote verschillen in leefstijl en gezondheidsontwikkeling gerelateerd aan sociaaleconomische status. Er is sprake van een tweedeling waarbij mensen uit de lagere inkomensklasse zich vaak minder gezond voelen, vaker langdurige beperkingen hebben en vaker één of meer chronische aandoeningen hebben. Naarmate het verschil tussen rijk en arm toeneemt, zal ook het verschil in leefstijl en daarmee de verwachting van het aantal levensjaren in goede gezondheid toenemen.

Beschikbare zorg

In 2014 hadden inwoners een huisarts op gemiddeld 1,7 km van hun huis. De dorpen Zorgvlied (gemeente Westerveld) en Drijber (gemeente Midden-Drenthe) hadden met beide 8,3 km de grootste gemiddelde afstand tot de huisarts.

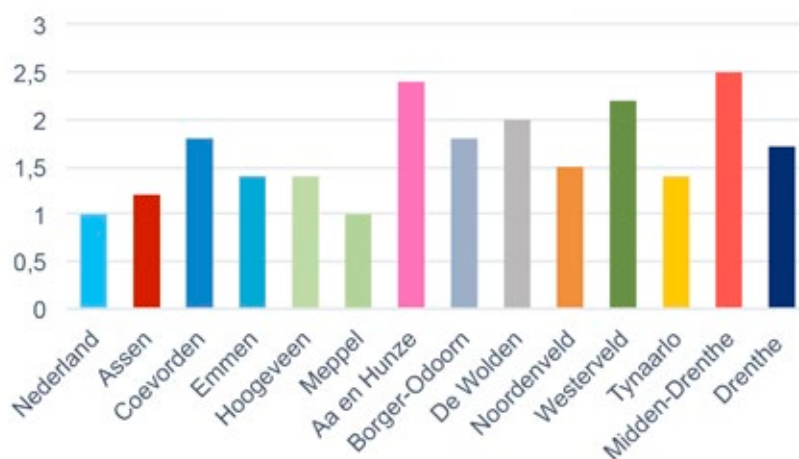
We zien in het brede zorgterrein dat er een substitutie plaats vindt vanuit de tweede lijn (meer gespecialiseerde zorg) naar eerste of anderhalve lijn. De rol van de huisarts verandert en praktijkondersteuners nemen de meer eenvoudige huisartsentaken over. Door meer eigen verantwoordelijk te vragen van de burger vindt er ook substitutie plaats van de eerste naar nulde lijn.

Er zijn veel kleinschalige initiatieven van inwoners in de zorg (coöperaties). Bewoners van wijken en dorpen die zelf oplossingen ontwikkelen voor vraagstukken waar zij tegen aan lopen. De trend is dat inwoners behalve consumenten en eindgebruikers steeds vaker ook mede-ontwikkelaar en/of initiators zijn van gezondheidsinitiatieven.

Eigen kracht en inzet eigen netwerk

De relatie tussen de burger en de overheid verandert. De financiële kaders voor collectieve voorzieningen zijn sterk gewijzigd. Burgers nemen steeds meer initiatief. Hierbij neemt de

Afstand tot huisartsenpraktijk, 2014

overheid steeds meer een faciliterende positie in. Vanuit een versobering van collectieve voorzieningen wordt meer beroep gedaan op de eigen kracht van burgers om meer ondersteuning binnen het eigen netwerk (familie, buurt en mantelzorgers) te zoeken.

Zorg dichtbij en integraal

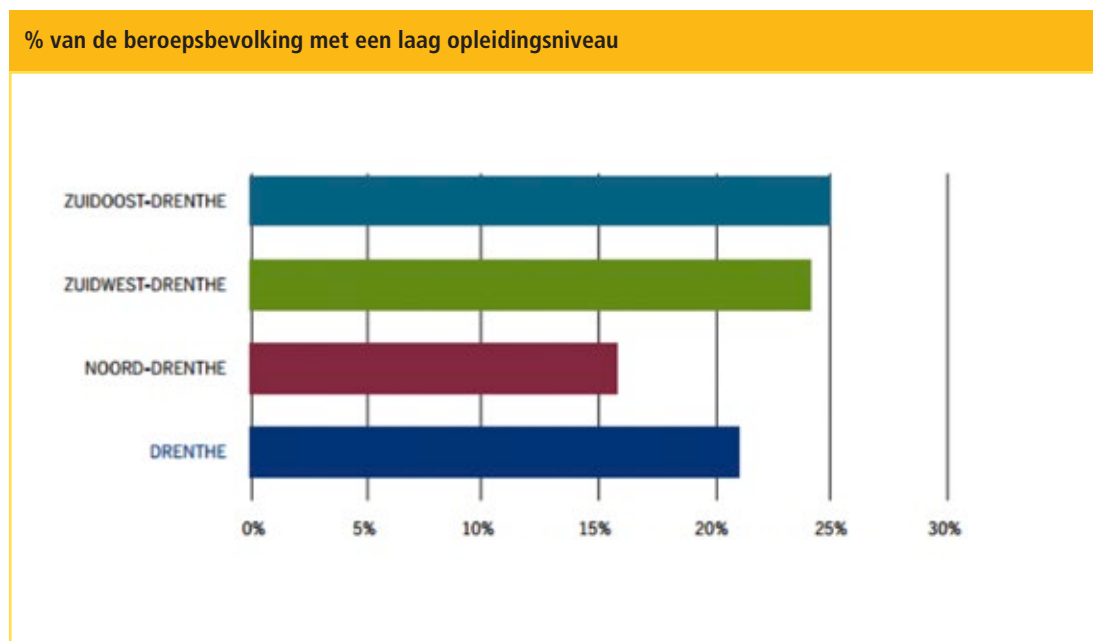
Zorg en ondersteuning zal vaker dichtbij of aan huis verleend worden. Door de toenemende levensverwachting, innovatie in de zorg en de vergrijzing verandert de zorgvraag en neemt de zorgvraag toe. Ouderen blijven langer thuis wonen, waardoor juist ook de zwaardere zorg aan huis stijgt. Dit vraagt om woningaanpassingen. Door de gewijzigde financiële kaders staat de huisartsenpraktijk als 1e lijnsvoorziening onder druk. Steeds meer huisartsen zien zich genoodzaakt om in grotere gebieden met meer clientèle te werken.

Van curatief naar preventief

Zowel in jeugdhulp als in de langdurige zorg is er een toegenomen aandacht voor vroegtijdige signalering van risicovolle situaties, en tijdige interventie ter voorkoming van zwaardere ondersteuning en zorg. De trend laat een beweging zien van een focus op bestrijding van ziekte en intensieve ondersteuning naar een focus op behoud van gezondheid en eigen kracht door aanpassing van leefstijl en preventie. Bij preventief beleid is het van belang verschillen in leefstijl tussen hoge en lage sociaaleconomische status te onderkennen.

Onderwijs

In Drenthe is het aandeel laagopgeleiden nog altijd iets hoger dan in de rest van Nederland, waar het cijfer rond de 20% ligt. De afgelopen jaren is de trend van upgradering van de opleidingseisen ook al duidelijk zichtbaar in de Drentse economie: het aantal werkenden op middelbaar niveau tussen 2003 en 2015 is iets afgenomen (-4.000 werkzame personen), terwijl het aantal hoogopgeleide werkenden aanzienlijk is gestegen (+26.000 werkzame personen). De lager opgeleiden zijn daarentegen sterk afgenomen (-15.000 werkzame personen). Uitgebreide analyse van de arbeidsmarkt is opgenomen in het Noordelijk Onderzoek Arbeidsmarkt (NOA 2014).

Leerlingendaling primair onderwijs en herstructureringsopgave

De daling van het aantal basisschoolleerlingen zet door maar vlakt af (zie cijfers demografie). Het aantal basisscholen is in 2015 weer iets afgenomen. In Drenthe zijn er relatief meer kleine scholen dan gemiddeld in Nederland.

Daling van het aantal leerlingen zet de onderwijsvoorzieningen in het primair onderwijs verder onder druk, met als gevolg sluiting en leegstand van basisscholen met een herbestemmingsopgave in kleinere kernen.

Krimp zet zich voort in het voortgezet onderwijs

Gelet op de spreiding van voorzieningen in het VO zal een afname van het aantal jongeren in de leeftijd van 12-16 jaar er toe leiden dat onderwijsvoorzieningen voor VO onder druk komen te staan. Zo ontstaat er grote druk op techniek opleidingen. Dit is juist voor Zuidoost-Drenthe juist een belangrijk aspect is voor de toegang tot de regionale arbeidsmarkt. Deze conclusie wordt ook onderschreven door de commissie Vollebregt en Alberda van Ekenstein in het kader van Vierkant voor Werk.

Betere kwaliteit basisscholen

Hoewel de kwaliteit zich tot 2014 positief heeft ontwikkeld, kent Drenthe nog steeds relatief veel zwakke scholen. Sinds 2015 neemt het aantal zwakke scholen weer toe.

De prestaties in het basisonderwijs op taal en rekenen (Citotoetsen LOVS) zijn (boven)gemiddeld. Ook de slagingspercentages van Drentse leerlingen zijn de afgelopen jaren toegenomen en iets hoger dan gemiddeld. Dat geldt voor alle onderwijsniveaus. Toch adviseren Drentse basisscholen iets vaker door naar vmbo en iets minder vaak naar vwo dan gemiddeld in Nederland. Tegelijkertijd zien we dat in de schoolkeuzes van ouders, als in de adviezen van docenten, leerlingen vaker richting vmbo gaan en minder vaak naar vwo dan gemiddeld in Nederland. Ook de afstroom van leerlingen is relatief hoog in Drenthe.

Hierdoor kent Drenthe minder hoogopgeleiden en wordt het potentieel onvoldoende benut.

Minder jongeren voortijdig van school

De daling van het aantal voortijdig schoolverlaters (vsv) zet door. Drentse regio's behoren inmiddels tot de regio's met de laagste schooluitval. Sinds het schooljaar 2005/06 is het aantal Drentse jongeren dat de school zonder startkwalificatie verlaat meer dan gehalveerd. Drenthe heeft daarmee relatief minder vsv-ers (1,4%) dan landelijk (1,9%).

Het is positief dat meer jongeren met succes een opleiding afronden en daarmee een beter toekomstperspectief hebben. Toch geldt dit helaas nog niet voor alle jongeren, dat brengt hen vaak in een kwetsbare positie, niet alleen op de arbeidsmarkt maar vooral ook in de samenleving. Elke jongere die zonder diploma de school verlaat, is en blijft er een teveel.

Laaggeletterdheid groeiend probleem

De laaggeletterdheid is in Drenthe substantieel hoger dan in de rest van Nederland. In Drenthe zijn naar schatting 55.000 mensen tussen de 16 en 65 jaar die grote moeite hebben met lezen en schrijven. Dit is 11% van alle inwoners. In heel Nederland heeft 1 op de 9 mensen moeite met lezen en schrijven.

Mensen die problemen hebben met lezen en schrijven, hebben meer moeite om een baan te vinden of te behouden. De helft van deze groep is werkloos of inactief. Laaggeletterdheid zorgt ook vaak voor een slechtere gezondheid. Daarnaast lopen kinderen van laaggeletterden meer risico op een taalachterstand. De kloof in de samenleving wordt steeds groter. Niet alleen in aantallen, de samenleving wordt ook steeds ingewikkelder.

Werk en Inkomen

In de periode 2014-2015 is de werkgelegenheid in Drenthe met 1,0% afgenomen (-2.060 arbeidsplaatsen). Landelijk nam de werkgelegenheid toe met 0,1%. Drenthe heeft daardoor het afgelopen jaar minder kunnen profiteren van de economische groei dan in Nederland het geval is geweest. De werkgelegenheidsafname was het afgelopen jaar het kleinst in Noord-Drenthe (-0,2%), terwijl de afname het grootst was in Zuidoost-Drenthe (-1,8%). De werkgelegenheid in Zuidwest-Drenthe (-1,0%) ontwikkelde zich vergelijkbaar aan de provinciale ontwikkeling.

Het afgelopen jaar is de werkloosheid in Drenthe gedaald naar 7,0% van de beroepsbevolking. Over heel 2014 was nog 7,3% van de beroepsbevolking werkloos. Het werkloosheidspercentage is vergelijkbaar met de landelijke situatie (6,9%). Volgens het CBS is het aantal werklozen in Nederland ook in de eerste drie maanden van 2016 gedaald. Binnen de provincie Drenthe kent de regio Zuidoost-Drenthe een relatief hoog werkloosheidspercentage (7,7%), terwijl het werkloosheidspercentage van Noord-Drenthe (6,6%) en Zuidwest-Drenthe (6,6%) onder het landelijk gemiddelde ligt.

De daling van de werkloosheid komt vooral doordat meer 25-plussers aan het werk zijn in 2015. Ruim een op de tien jongeren zit zonder werk. Onder 25-45 jarigen daalde de werkloosheid in 2015 naar 5,7%. Het werkloosheidspercentage onder 45-75-jarigen bleef het afgelopen jaar vrijwel gelijk 6,5%. Het is vooral voor de 55-plussers nog altijd erg moeilijk aan werk te komen.

Het aantal bijstandsuitkeringen is in Drenthe relatief lager dan elders in Nederland. In de periode 2010-2012 was sprake van een toename van 40 naar 44 bijstandsuitkeringen per 1.000 huishoudens. Er is sprake van grote regionale verschillen. Een uitgebreide analyse van de arbeidsmarkt is opgenomen in het Noordelijk Onderzoek Arbeidsmarkt (NOA 2014).

De economische situatie levert tamelijk omvangrijke leefbaarheidsvraagstukken op in de gebieden met een zwakke economische basis, een hoge werkloosheid, en een laag gemiddeld opleidingsniveau. Deze stapeling van problematiek op (sociaal) economisch vlak doet zich vooral in Zuidoost-Drenthe voor.

Armoede

In 2013 leefden 39.300 inwoners van onze provincie ten minste 1 jaar onder de lage-inkomensgrens, waaronder 11.200 minderjarige kinderen (CBS, 2015). Het gaat gemiddeld om 9,6% van de Drentse huishoudens. Wat opvalt is het relatief grote aandeel van arme huishoudens in Drenthe (en andere noordelijke provincies) ten opzichte van de rest van Nederland. Daarnaast zijn ook binnen de provincie relatieve verschillen waar te nemen.

Aantal huishoudens met een laag inkomen per gemeente, 2012

Uit onderzoek van onder meer Companen¹¹ en Intraval¹² komt naar voren dat een belangrijk knelpunt in de regio ligt in lage en onvoltooide scholing, in combinatie met slechte gezondheid (obesitas) en werkloosheid onder jongeren. Deze jongeren missen motivatie, zien geen uitdagingen in scholing en hebben vaak ongezonde leefgewoonten.

Deze problemen komen vaker voor bij kinderen die opgroeien met een risico op armoede en zijn veelal intergenerationeel. Het onderzoek van Companen stelt dat het bij dit soort kwesties lastig is oorzaak en gevolg te onderscheiden: functioneert de economie moeizaam door de sociaaleconomische en sociaal-culturele achtergrond van de bevolking, of is het andersom? Of is het allebei waar? Uit het onderzoek komt naar voren dat het bieden van kansen aan de jeugd cruciaal is: investeren in onderwijs, kennis, innovatie en de aansluiting op de arbeidsmarkt.

Een laag inkomen gaat samen met minder maatschappelijke inzetbaarheid, meer criminaliteit, hogere gezondheidsrisico's, een lagere (gezonde) levensverwachting, hogere zorgkosten en minder kwaliteit van wonen. Voor mensen die langdurig van een laag inkomen moeten rondkomen, zijn de omstandigheden vaak nog een stuk ongunstiger. Bij hen is veelal sprake van een stapeling van sociale problemen.

Anders is het gesteld met het risico op langdurige armoede, dat wil zeggen het risico dat een huishouden ten minste vier jaar achtereen van een laag inkomen moet rondkomen. Dit is in 2014 opnieuw flink gestegen. De toename deed zich vooral voor bij groepen die al een hoge kans op armoede hadden: eenoudergezinnen, niet-westerse huishoudens en huishoudens met een laagopgeleide kostwinner. Ook is het aantal minderjarige kinderen dat moet opgroeien in langdurige armoede naar verhouding fors gegroeid.

**Aandeel huishoudens met een laag inkomen 2013
(CBS, 2015)**

Burgerkracht

In Drenthe is er een goede voedingsbodem voor burgerkracht, inwoners voelen zich meer verantwoordelijk voor de leefbaarheid en hebben intensievere contacten met de nabije omgeving dan gemiddeld in Nederland. Ook het aandeel inwoners dat vrijwilligerswerk doet, ligt in Drenthe hoger dan in Nederland: 53% in Drenthe tegen 50% in Nederland in 2012/2013. 35% van de inwoners geeft 'informele hulp' (aan anderen dan in het eigen huishouden); landelijk is dat 34%.

11 'Impuls voor Vitaal Platteland', definitieve rapportage: inhoudelijke analyse voor een geconcentreerde aanpak in Zuidoost-Drenthe (21 mei 2014). Companen in opdracht van de provincie Drenthe

12 Onderzoek budgetten transitie jeugdzorg in Drenthe en Groningen. Onderzoek door: Intraval, Breuer instituut en PIONN (februari 2014) in opdracht van Drentse en Groningse Gemeenten.

De sociale cohesie in Drenthe is relatief hoog. Samen met Friesland en Overijssel heeft Drenthe de sterkste sociale cohesie in Nederland. Deze provincies scoorden in 2014 alle een 6,6 tegenover een 6,2 voor Nederland gemiddeld. In 2014 was de score in Drenthe iets hoger dan in 2013. Op Drentse schaal is de eenzaamheid en sociale uitsluiting een issue. De eenzaamheid onder 19-65 jarigen is toegenomen. Ook is in de afgelopen jaren het burenccontact in Drenthe minder intensief geworden. De afname is iets sterker dan die in Nederland. In de afgelopen jaren is in Drenthe de eenzaamheid onder 19-65 jarigen gestegen van 36% naar 39%. Dit is hoger dan gemiddeld in Nederland.

Fysieke leefomgeving

Kwaliteit woon- en leefgebieden

WOZ-Waarde

De gemiddelde WOZ-waarde in een gebied en de ontwikkeling ervan in de loop van de tijd geeft een indicatie van de aantrekkelijkheid van een gebied (CMO STAMM, 2015, Leefbaarheid Drenthe #1). Daarmee geeft het ook een beeld van de leefbaarheid. De gemiddelde WOZ-waarde van woningen in Drenthe daalde van € 215.000 in 2010 naar €207.000 in 2012 (-3,7%). Deze daling is minder sterk dan gemiddeld in Nederland (-4,5%). In alle Drentse gemeenten deed zich een daling voor, al verschilt de mate waarin per regio¹³.

Onderhoudsstaat woningen

De onderhoudsstaat van woningen in Drenthe is over het algemeen goed en in de afgelopen jaren nog verder verbeterd. In 1998 gaf 9% van de inwoners van Drenthe aan dat hun woning slecht onderhouden is. In 2012 was dit gedaald tot 6%. Deze cijfers hebben betrekking op koop- en huurwoningen tezamen.

Herstructurering woningvoorraad

Bouwend Nederland¹⁴ constateert dat er in Drenthe een grote herstructureringsopgave in de bestaande woningvoorraad ligt. Circa 50.000 woningen in Drenthe zijn gebouwd in de vroeg naoorlogse periode (1950-1970). Deze woningen zullen nog een belangrijke kwaliteitsverbetering moeten ondergaan, door renovatie of door sloop en vervangende nieuwbouw. Deze herstructureringsopgave biedt kansen voor sterke verbetering van de kwaliteit van de woningvoorraad, bijvoorbeeld op het gebied van duurzaamheid en levensloopbestendigheid. Een deel van de woningen in Drenthe heeft inmiddels een energielabel. Bijna 40% van de gelabelde woningen heeft een energielabel D of ongunstiger en zal verder moeten worden verduurzaamd.

Leegstand

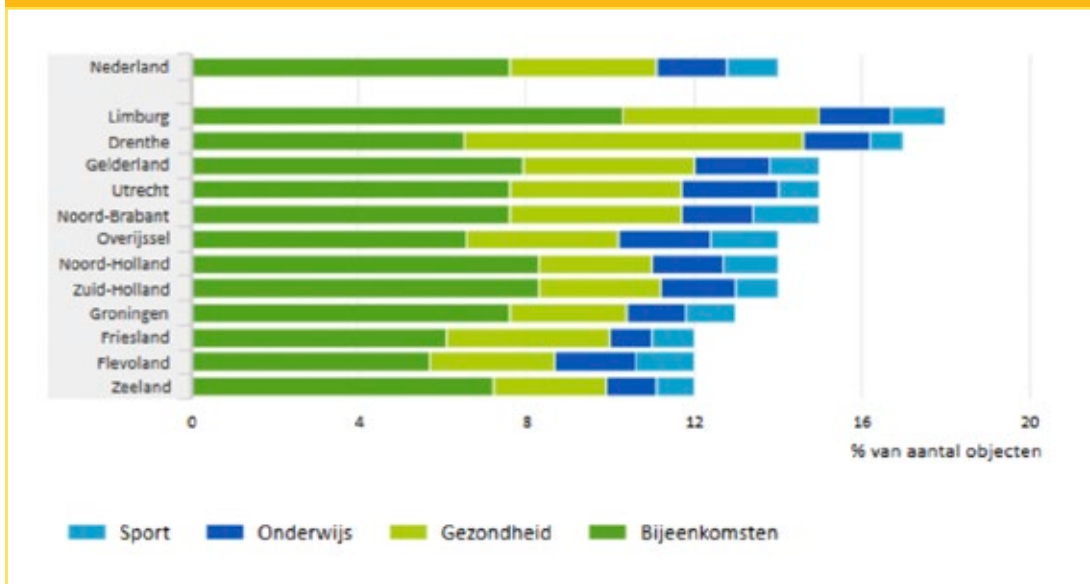
In vergelijking met het landelijk gemiddelde (5,0% in 2013) staan er in Drenthe meer woningen leeg (5,6% in 2013). Ook op dit onderwerp doen zich regionale verschillen voor. Leegstand is negatief voor de leefbaarheid in een gebied. Inwoners vinden het niet prettig om in een buurt te wonen waar veel woningen onbewoond zijn. Naast oorzaak van verminderde leefbaarheid, kan leegstand ook een gevolg zijn van verminderde leefbaarheid.

13 Bron: CBS, 2012.

14 Bron: Investeren in Drenthe, EIB, 31 maart 2015

Leegstand maatschappelijk vastgoed, 1 januari 2014

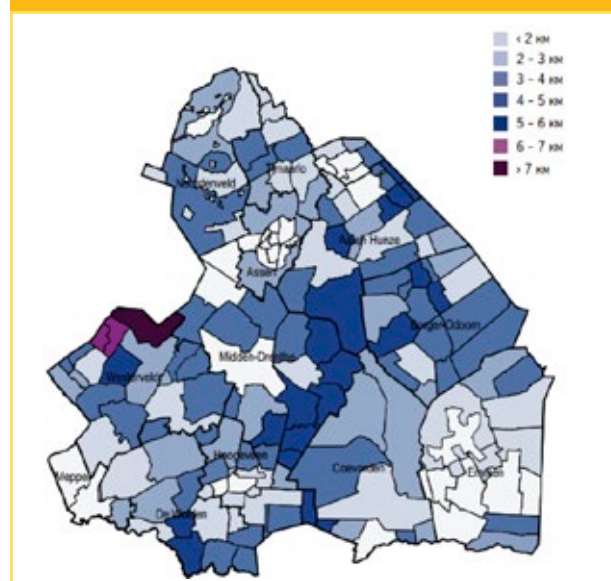
Het Centraal Bureau voor de Statistiek publiceerde gegevens over de leegstand van maatschappelijk vastgoed in Nederland¹⁵. In 2014 waren er naar verhouding, naast Limburg, in Drenthe de meeste openbare voorzieningen buiten gebruik. In Drenthe stond 17% van het maatschappelijk vastgoed leeg. Het ging vooral om gezondheidsvoorzieningen (8,1%).

Nabijheid en bereikbaarheid van voorzieningen

De gemiddelde afstand tot voorzieningen ligt in Drenthe 1,5 keer hoger dan in Nederland. Als gevolg van demografische ontwikkelingen verandert de behoefte aan voorzieningen. Door de ontgroening zal er bijvoorbeeld minder behoefte zijn aan voorzieningen voor kinderen. Scholen moeten fuseren of sluiten. Met als gevolg dat de gemiddelde afstanden naar deze voorzieningen toeneemt.

In de periode 2007-2012 bleven de afstanden tot voorzieningen in Drenthe vrij constant. Zowel op gemeentelijk als dorps- en wijkniveau. Wel zijn er grote verschillen binnen de provincie. Vergeleken met het landelijk gemiddelde ligt de gemiddelde afstand tot voorzieningen voor inwoners van plattelandsgemeenten als Aa en Hunze, Westerveld Borger-Odoorn twee keer zo hoog. Door ontwikkelingen in de bekostiging van zorg dreigt het

Afstand tot voorzieningen 2012; gemiddelde afstand per wijk (bron: CBS)

15 <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2016/16/14-procent-van-het-maatschappelijk-vastgoed-staat-leeg>

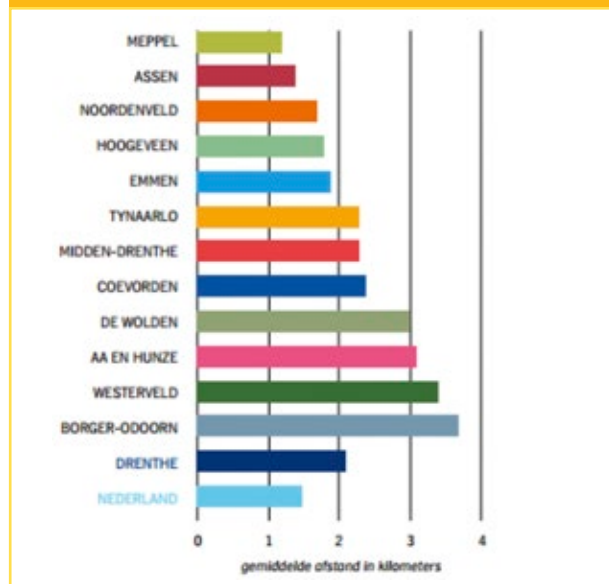

aantal huisartsenposten met name in Zuidwest- en Zuidoost-Drenthe af te nemen.

Drenten geven een rapportcijfer van 7.2 over de tevredenheid met voorzieningen in de directe omgeving¹⁶.

Naast de nabijheid is de bereikbaarheid van voorzieningen van belang. Met name voor minder mobiele inwoners kan een relatief grote afstand tot voorzieningen voor problemen zorgen. Zo kan het voor ouderen lastig zijn om zelfstandig te reizen naar soms verder gelegen voorzieningen. In 2012 gaf 10% van de 65-plussers in Drenthe aan alleen met hulp van anderen te kunnen reizen met eigen of openbaar vervoer. Als gevolg van de vergrijzing neemt dit percentage naar verwachting op termijn toe.

Afstand tot voorzieningen 2012 (bron: CBS)

Digitalisering

Het gebruik van telecommunicatie is in de afgelopen twintig jaar snel toegenomen. 72% van de Nederlandse huishoudens heeft een Triple Play-abonnement (kijken televisie, gebruiken internet en telefoon via één vast netwerk) en 51% van de Nederlanders heeft een smartphone. Vooral het internet wordt steeds intensiever gebruikt door de ontwikkeling van steeds meer nieuwe diensten. Daarnaast wordt steeds duidelijker dat het internet een oplossing kan zijn voor tal van maatschappelijke vraagstukken. Het gaat dan bijvoorbeeld om diensten voor zorg (patiëntbegeleiding op afstand) en onderwijs (digitaal onderwijs), maar ook waar het gaat om het oplossen van problemen rond bijvoorbeeld vergrijzing en leegloop van platteland.

De Europese Commissie maakt in haar beleid onderscheid tussen basisbreedband en supersnel internet (Next Generation Networks). Alle huishoudens zou volgens deze doelstellingen toegang moeten kunnen hebben tot een verbinding van minimaal 30Mbps (basisbreedband) en 50% van de huishoudens zou toegang moeten hebben tot een verbinding van minimaal 100 Mbps (Next Generation Networks of NGN).

In Nederland hebben naar schatting 150.000-200.000 huishoudens geen toegang tot een vaste aansluiting op breedband internet. Dit zijn vooral huishoudens in het buitengebied. Drenthe zit hier met ongeveer 22.000 huishoudens en 2.500 bedrijven boven het landelijke gemiddelde. Deze zogenaamde witte gebieden (met hooguit een koperdraad met beperkte capaciteit) zitten verspreid over heel Drenthe.

16 Bron: Paneluitvraag leefomgeving drie noordelijke provincies 2016, CMO STAMM

4 Krantenknipsels

Gevolgen voor wonen, werken en onderwijs

De forse daling van het aantal inwoners van Drenthe in de komende jaren heeft grote gevolgen voor wonen, werken en onderwijs. De komende jaren zal de vraag naar wonen, werken en onderwijs terug in de bureaus, waar ze in de meeste gevallen al zijn bevestigd. Dit betekent dat de vraag naar wonen, werken en onderwijs terug in de bureaus, waar ze in de meeste gevallen al zijn bevestigd.

Minder mensen

Waarom de tweedeling in het onderwijs toeneemt

De komende jaren zal de vraag naar wonen, werken en onderwijs terug in de bureaus, waar ze in de meeste gevallen al zijn bevestigd.

'Ouderen stoppen met sporten door hoger tarief'

'Mensen blijven gezonder als ze sporten en houden sociale contacten'

Ook scholen treffen dit nu. In 1990 was Tynaarlo het kleinste dorpje van Nederland. Nu is het een van de grootste. Dit betekent dat de vraag naar wonen, werken en onderwijs terug in de bureaus, waar ze in de meeste gevallen al zijn bevestigd.

Krimp kost dokters'

ACHTERGROND EXCELLENTE SCHOLEN

De komende jaren zal de vraag naar wonen, werken en onderwijs terug in de bureaus, waar ze in de meeste gevallen al zijn bevestigd.

Drenthe wil meer excellente scholen

Coevorden wil 'anderhalvelijnszorg'

De komende jaren zal de vraag naar wonen, werken en onderwijs terug in de bureaus, waar ze in de meeste gevallen al zijn bevestigd.

'Jeugd trekt naar de stad'

POD-sport training voor buurtsportcoaches

De komende jaren zal de vraag naar wonen, werken en onderwijs terug in de bureaus, waar ze in de meeste gevallen al zijn bevestigd.

